Vlaams
Parlement

CONSEIL D'ETAT
LEGISLATION
17-02-2018
RAAD VAN STATE
WETGEVING

63158/3-VR-3-2

1438 (2017-2018) – Nr. 1
ingediend op 10 januari 2018 (2017-2018)

Voorstel van decreet

van Martine Taelman, Lorin Parys, Katrien Schryvers,
Peter Persyn, Cindy Franssen en Lies Jans

houdende de justitiehuizen en de juridische eerstelijnsbijstand

verzendcode: WEL

TOELICHTING

A. Algemene toelichting

1. Situering

1.1. De justitiehuizen

Historische achtergrond

De oprichting van de justitiehuizen in 1999 is een gevolg van de justitiehervorming na een aantal ophefmakende zaken in de jaren 90. Het publieke ongenoegen over de werking van Justitie vormde de draagkracht voor de hervorming naar een meer efficiënte, toegankelijke en humane justitie, met een grotere aandacht voor het slachtoffer en een verbetering en uitbreiding van de mogelijkheden om alternatieve straffen uit te spreken. De vaststellingen van de parlementaire onderzoekscommissie-Dutroux waren veelzeggend: de niet-georganiseerde historische ontwikkeling van de strafuitvoeringsdiensten die leidde tot een versnippering, een gebrekkige zichtbaarheid, een soms zeer vage bevoegdheidsafbakening, een verspreide huisvesting, weinig interne en externe samenhang, onvoldoende informatie-uitwisseling, beperkte logistieke en leidinggevende ondersteuning, verschillende personeelsstatuten, een te beperkt personeelsbestand en onvoldoende continuïteit in de uitvoering van de opdrachten.

De oprichting van de justitiehuizen betekende een hergroepering van bestaande diensten en opdrachten van maatschappelijk werk, die tot dan verspreid en geïsoleerd in verschillende - soms kleine - structuren op uiteenlopende en zelfs tegenstrijdige wijze te werk gingen. Aan de justitiehuizen werd een loketfunctie toegevoegd.

Onder de noemer van het justitiehuis werd in elk gerechtelijk arrondissement (situatie vóór de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen in 2012-2013) een laagdrempelige dienst opgericht, met als taak burgers te informeren, slachtoffers bij te staan, daders te begeleiden bij hun strafuitvoering en informatieopdrachten uit te voeren voor de magistratuur.

De oprichting van die enkelvoudige structuur moest leiden tot meer professionalisme via het harmoniseren van de werkprocessen en het uitbouwen van een specifieke methodologie en deontologie, die zich onderscheidt van enerzijds de hulpverlening, en anderzijds de magistratuur.

De justitiehuizen ondergingen meermaals een transitie tot op 1 januari 2007 een Directoraat-generaal Justitiehuizen werd opgericht binnen de Federale Overheidsdienst (FOD) Justitie, met als doelstelling de zichtbaarheid van het justitiehuis voor het publiek te bevorderen en de eigen identiteit ten aanzien van de opdrachtgevende overheden, de gerechtelijke en andere overheden te benadrukken.

Intussen was er ook een evolutie in het belang van de verschillende opdrachten van de justitiehuizen merkbaar. De opdrachten in het kader van de strafuitvoering namen een steeds groter aandeel in, zoals blijkt uit het onderstaande schema.

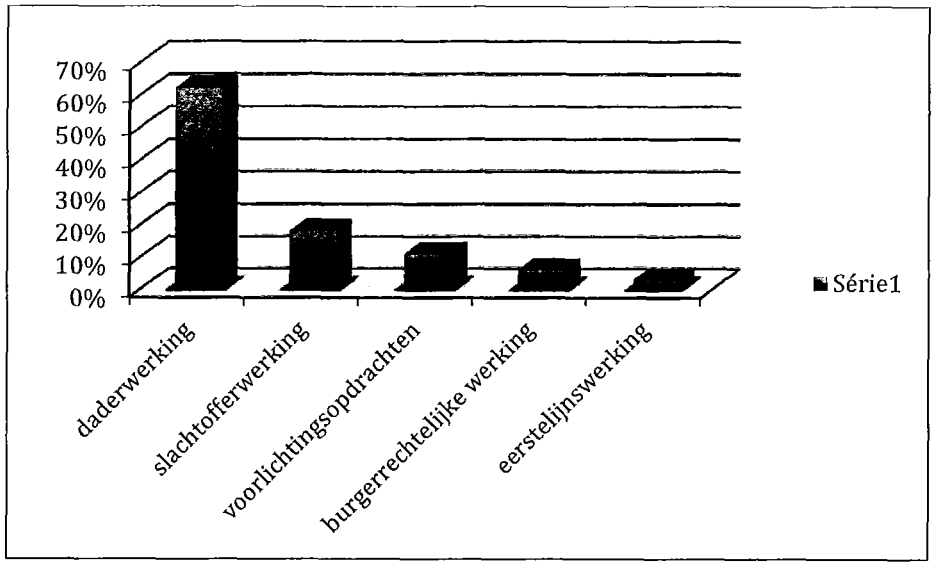

Figuur 1: Percentages aandeel van de nieuwe opdrachten van de justitiehuizen in 2015.

In het totale aantal nieuwe opdrachten die de justitiehuizen in 2015 hebben vervuld, hadden de verschillende werkingen het volgende aandeel:
- daderwerking: 62%;
- slachtofferwerking: 18%;
- voorlichtingsopdrachten: 11%;
- burgerrechtelijke werking: 6%;
- eerstelijnswerking 3%.

Door de zesde staatshervorming werden de gemeenschappen bevoegd voor de organisatie, de werking en de opdrachten van de justitiehuizen en van de bevoegde dienst die de uitwerking en de opvolging van het elektronisch toezicht verzekert. De federale overheid blijft evenwel bevoegd om de opdrachten van de justitiehuizen of van de andere diensten die deze opdrachten overnemen in het kader van de gerechtelijke procedure of de uitvoering van gerechtelijke beslissingen, te bepalen. (artikel 5, §1, III, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (BWHI)).

Op 17 december 2013 werd met betrekking tot de uitvoering van de opdrachten van de justitiehuizen tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap een samenwerkingsakkoord gesloten.[1] Op het Overlegcomité van 18 september 2013 werd eveneens overeengekomen dat de gemeenschappen het Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht gezamenlijk zullen beheren. De Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap sloten daartoe op 10 december 2014 een samenwerkingsakkoord.[2]

In Vlaanderen werden de bevoegdheden toegewezen aan de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. In het Departement Welzijn, Volksgezondheid en

[1] Samenwerkingsakkoord tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de Justitiehuizen; instemming verleend door de Vlaamse Gemeenschap bij het decreet van 25 april 2014 (Belgisch Staatsblad, 23 mei 2014).

[2] Samenwerkingsakkoord tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap betreffende het beheer van het elektronisch toezicht; instemming verleend door de Vlaamse Gemeenschap bij het decreet van 3 juli 2015 (Belgisch Staatsblad, 22 juli 2015).

Gezin werd een afdeling Justitiehuizen opgericht, waaronder het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) ressorteert.

Doelstellingen

Justitiehuizen vervullen een belangrijke opdracht voor de gemeenschap: ze zorgen voor de verbinding van de justitiabele met de samenleving. Het doel van de decreetgever is dat dit maximaal gebeurt op basis van trajectbegeleiding, zowel binnen de echelons van de rechtsbedeling als van de hulpverlening. Het voorstel van decreet verwoordt acht specifieke doelstellingen die een justitiehuis moet waarmaken op een geïntegreerde, structurele en intersectorale manier: die doelstellingen gaan van preventie over informatieverstrekking tot re-integratie.

De opdrachten van de justitiehuizen

Bij de overheveling van de justitiehuizen in het kader van de zesde staatshervorming werden de taken van het toenmalige Directoraat-generaal Justitiehuizen[3] als volgt omschreven:
- de justitiële begeleiding van daders en het toezicht op daders, in opdracht van de gerechtelijke en/of administratieve overheden, gericht op het voorkomen van recidive;
- het onthaal, het informeren, het bijstaan en doorverwijzen van slachtoffers;
- het informeren en in voorkomend geval doorverwijzen van burgers die betrokken zijn bij een conflict of geconfronteerd worden met een gerechtelijke procedure;
- het verstrekken van informatie aan de gerechtelijke en/of administratieve overheden met het oog op hun besluitvorming;
- het ondersteunen van een coherent beleid met betrekking tot alternatieve wijzen van conflicthantering en sanctionering.

Formeel worden de specifieke taken steeds in de diverse (tot op heden louter federale) wet- en regelgeving opgenomen.

De federale overheid blijft de opdrachten bepalen die de justitiehuizen of, in voorkomend geval, de andere diensten van de gemeenschappen die ze overnemen, uitoefenen in het kader van de gerechtelijke procedure of de uitvoering van gerechtelijke beslissingen (artikel 5, §1, III, BWHI).

De justitiehuizen en het VCET voeren hun bij of krachtens de wet omschreven opdrachten uit in het kader van bemiddeling in strafzaken, vrijheid onder voorwaarden bij voorlopige hechtenis, probatieopschorting en probatie-uitstel, de werkstraf, uitvoeringsbepalingen van zowel de gevangenisstraf, de internering en de terbeschikkingstelling (vervroegde invrijheidstelling, beperkte detentie, elektronisch toezicht), voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht, slachtofferonthaal, burgerrechtelijke opdrachten en de eerstelijnswerking. Vanaf 1 mei 2016 kwamen daar het elektronisch toezicht als autonome straf en de autonome probatiestraf bij.

Als de opdrachten van de justitiehuizen (inclusief het elektronisch toezicht) veranderen, is er verplicht overleg tussen de betrokken gemeenschappen en de federale overheid (artikel 6, §3bis, 4°, BWHI). Dat overleg wordt georganiseerd in het kader van de Interministeriële Conferentie voor de Justitiehuizen (IMCJH).

[3] De opdrachten van de justitiehuizen worden bepaald in artikel 2 van het koninklijk besluit van 13 juni 1999 houdende organisatie van de Dienst Justitiehuizen van het Ministerie van Justitie (Belgisch Staatsblad, 29 juni 1999).

Dat belet echter niet dat Vlaanderen bij de uitvoering van de opdrachten een eigen beleid kan voeren en, onder andere, verdere stappen kan zetten in de casusgerichte samenwerking tussen justitie, politie en hulpverlening.

In de taken die toevertrouwd worden aan de Vlaamse justitiehuizen kunnen drie categorieën van opdrachten onderscheiden worden:
1° de opdrachten die de federale of decretale wetgever bepaalt, en die een gerechtelijke of administratieve overheid toewijst aan de justitiehuizen of het VCET;
2° het uitbouwen, installeren, faciliteren en in stand houden van sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden en netwerken op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg, met het oog op een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen;
3° ondersteunende opdrachten.

Er wordt ook uitdrukkelijk voor gekozen om de eerstelijnswerking en loketfunctie van de justitiehuizen niet te behouden, en de functie van onthaal van de justitiabelen op een andere wijze te organiseren.

De eerstelijnswerking, dat is het onthalen, informeren en doorverwijzen van burgers met problemen of vragen die verband houden met justitie, werd onder druk van de andere opdrachten in de justitiehuizen afgebouwd. Wel worden er in de justitiehuizen in samenwerking met de commissies voor juridische bijstand zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand georganiseerd. Het justitiehuis stelt daarvoor een lokaal en onthaalomkadering ter beschikking.

De juridische eerstelijnsbijstand wordt in dit voorstel van decreet gekaderd binnen het geïntegreerd breed onthaal van de sociale hulp- en dienstverlening, zoals dat geregeld is in het decreet betreffende het lokaal sociaal beleid.

In de artikelsgewijze bespreking zal verder ingegaan worden op de opdrachten van de justitiehuizen.

Werking en organisatie

De afdeling Justitiehuizen van het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin bestaat momenteel uit een centraal bestuur, het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) en veertien buitendiensten (de justitiehuizen).

Per ambtsgebied dat overeenkomt met de 'oude' gerechtelijke arrondissementen van vóór de fusiebeweging van 2014, is er een buitendienst die justitiehuis wordt genoemd.

Naar aanleiding van de Vlaamse 'inkanteling' wordt bij de herijking van de organisatiestructuur voor de volgende uitgangspunten geopteerd:
- organisatorische schaalvergroting van de buitendiensten;
- behoud en versterking van de lokale toegankelijkheid;
- maximale afstemming op regionale indeling/spreiding van de partners;
- beheersbare 'span of control' op basis van personeelsbeheer en kwaliteitsborging.

In navolging van eerdere fusiebewegingen in het gerechtelijk landschap, en de hulp- en dienstverlening (zorgregio's) wordt geopteerd voor een organisatorische schaalvergroting en een maximale aansluiting bij de hervormde gerechtelijke arrondissementen. Dat impliceert de creatie van vijf regio's in Vlaanderen: Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, Brussel-Leuven en West-Vlaanderen.

Daarmee worden ook meer homogene regio's bereikt, met oog voor een efficiëntere interne aansturing en een meer evenwichtige spreiding van de middelen op basis van het aantal inwoners.

Ondanks de behoefte aan organisatorische schaalvergroting blijft de lokale inplanting een cruciaal gegeven, gelet op de behoefte aan nabijheid en directe dienstverlening aan de Vlaamse burgers.

Er wordt daarom geopteerd voor het behoud van de huidige lokale inplanting in de 'oude' gerechtelijke arrondissementen. Vanwege de herkenbaarheid behouden die buitendiensten de benaming 'justitiehuis'.

Bovendien wordt de lokale toegankelijkheid versterkt via een antennewerking, die justitiehuisantenne wordt genoemd. Die antennes kunnen zich op verscheidene locaties bevinden:
- de rechtbanken en de parketten (cf. huidige diensten Slachtofferonthaal en Bemiddeling in Strafzaken);
- creatie van eigen antennes;
- aansluiting bij bestaande initiatieven (Veiligheidshuis, Sociaal Huis, Vlaamse administratieve centra, lokale overheden enzovoort).

Het aantal en de locaties kunnen variëren afhankelijk van de behoeften en de mogelijkheden bij de lokale partners en lokale actoren, meer bepaald het parket, de politie, het OCMW, de sociale hulp- en dienstverleners enzovoort, en de gemaakte samenwerkingsafspraken. Doel is het bevorderen van de lokale samenwerking tussen de diensten in de opvolging van de justitiabelen. In het kader van de toegankelijkheid worden ook nieuwe communicatiemogelijkheden en onlinetools onderzocht.

Omgaan met persoonsgegevens en met informatie

Naast de informatie die de opdrachtgevers aanreiken, is het ook belangrijk dat de justitiehuizen kunnen beschikken over bepaalde gegevens van de diverse partners. In het voorstel van decreet wordt uitgebreid aandacht besteed aan de informatievergaring, het omgaan met persoonsgegevens en de informatie-uitwisseling.

Het voorstel van decreet moet de rechtsbasis vormen waarop die informatie-uitwisseling kan gebeuren. Het decreet bevat om die reden bepalingen die de minimale gegevensuitwisseling in het kader van de verschillende opdrachten tussen de diverse partners mogelijk maken.

Het beroepsgeheim is daarbij een aandachtspunt. Diverse actoren die betrokken zijn in de beoogde multidisciplinaire aanpak, vallen onder een geheimhoudings- of discretieplicht. Dat beperkt het delen van informatie met andere deelnemers aan het overleg en brengt soms het preventieve aspect in het gedrang. Het federale initiatief om een nieuw artikel 458ter in te voegen in het Strafwetboek beoogt evenwel een kader te scheppen voor een dergelijk casusoverleg. Justitiehuizen kunnen daarin een voortrekkersrol spelen.

Daarom verwerken de justitiehuizen de verzamelde informatie in bestanden. De Vlaamse Regering stelt aan de justitiehuizen de nodige digitale ondersteuning ter beschikking opdat ze een elektronisch, uniform en gestandaardiseerd dossier per persoon kunnen aanleggen. In die bestanden worden gevoelige persoonsgegevens verwerkt waardoor de (Europese) regelgeving inzake de bescherming van persoonsgegevens in acht moet genomen worden.

De bescherming van persoonsgegevens wordt verder toegelicht in de artikelsgewijze bespreking.

Rechtpositie van de justitiabelen, toezicht en klachtenregeling

De rechtspositie moet worden bepaald van de niet-gedetineerde justitiabelen die door de justitiehuizen of het VCET worden gevolgd of begeleid, of die onder toezicht ervan staan, rekening houdend met de bevoegdheidsverdeling, en internationale en Europese standaarden en regelgeving. Dit voorstel van decreet bevat bepalingen voor de rechtspositie van justitiabelen in hun relatie tot de justitiehuizen en de erkende en/of gesubsidieerde actoren bij de uitvoering van de opdrachten, alsook voor de organisatie van het toezicht en een klachtenregeling.

Die onderwerpen worden verder toegelicht in de artikelsgewijze bespreking.

Samenwerken met andere actoren

Bij de uitvoering van hun opdrachten werken de justitiehuizen samen met lokale actoren, zoals de centra voor algemeen welzijnswerk, de centra geestelijke gezondheidszorg, vormingsinstellingen, lokale besturen en bemiddelingsdiensten.

In dit voorstel van decreet wordt een rechtsgrond opgenomen voor de subsidiëring van initiatieven die gespecialiseerde programma's of samenwerkingsverbanden aanbieden voor verdachten, in verdenking gestelde personen, beklaagden, strafrechtelijk veroordeelden of geïnterneerden, ter uitvoering van een beslissing van een gerechtelijke of administratieve overheid (om een werkstraf of een dienstverlening uit te voeren, een opleiding te volgen of een behandeling te ondergaan) en slachtoffers. Die rechtsgrond geldt ook voor initiatieven die ter ondersteuning van de voormelde gespecialiseerde programma's en samenwerkingsverbanden opgezet worden.

Wetenschappelijk onderbouwd werken

In het beleid en de praktijk van de justitiehuizen wordt wetenschappelijk onderbouwd werken als een belangrijk principe naar voren geschoven. Daarmee wordt gestreefd naar een uniforme aanpak met effectieve resultaten in alle justitiehuizen. Dat betekent een werking die gebaseerd is op kwantitatieve en/of kwalitatieve (wetenschappelijke onderzoeks)gegevens, om zicht te krijgen op het effect van de ingezette actie ten aanzien van justitiabelen.

Er wordt structureel in ruimte voorzien voor systemen als monitoring, rapportering, innovatie en evaluatie. De focus bij de monitoring en rapportering ligt op cijfers en objectieve gegevens over (tijdige) beschikbaarheid van capaciteit en bepaalde indicatoren die de resultaten meten. Onder meer de volgende zaken worden daaronder begrepen: effectiviteit van de interventie, de actie of de werkstraf, het respecteren van de basisprincipes, vermeld in artikel 17 van het voorstel van decreet, recidiveverminderíng, de gunstige afsluiting van de opgelegde interventie of actie, evaluatie, en onderzoek dat een beter zicht geeft op (de effectiviteit van) de ingezette interventie.

De Vlaamse Regering moet de nodige middelen ter beschikking stellen voor wetenschappelijk onderzoek en grondige evaluatie, overeenkomstig de internationale criteria daarvoor. Om die kwantitatieve en kwalitatieve monitoring en evaluatie mogelijk te maken, wordt samengewerkt met de federale overheid. Door het beleid, de regelgeving en de dagelijkse praktijk af te stemmen op de resultaten van dat onderzoek en die evaluatie, kan permanente innovatie worden nagestreefd.

De media en het brede publiek krijgen regelmatig informatie over het werk van de justitiehuizen. Op die manier blijven ze geïnformeerd over het doel en de resultaten van dat werk. Daaruit moet het belang en de meerwaarde blijken van een

gemeenschapsgerichte justitie, zowel voor de daders en de slachtoffers, als voor de samenleving.

1.2. De juridische eerstelijnsbijstand

Sinds 1 juli 2014 is Vlaanderen inhoudelijk bevoegd voor de juridische eerstelijnsbijstand en de commissies die de bijstand organiseren. Vanaf 1 januari 2015 is Vlaanderen ook bevoegd voor de subsidiëring van die commissies.

De organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand en de omschrijving van de commissies ter zake worden tot nu toe geregeld door artikel 508/1 tot en met 508/6 van het Gerechtelijk Wetboek. De erkenning van organisaties voor juridische bijstand, de samenstelling en de werking van de commissies voor juridische bijstand en het bepalen van objectieve indicatoren voor de subsidiëring ervan, worden tot vandaag geregeld door het koninklijk besluit van 20 december 1999, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 4 september 2002.

De beleidsnota Welzijn, Volksgezondheid en Gezin vermeldt het volgende:

"De zesde staatshervorming draagt ook de commissies voor eerstelijns juridische bijstand over naar de gemeenschappen. Deze commissies bieden burgers antwoorden op eenvoudige juridische vragen via praktische inlichtingen, wegwijs makende informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie. Advocaten verlenen deze gratis eerstelijnsbijstand. We zetten deze dienstverlening verder. Maar gaan tegelijkertijd na hoe we de drempel naar deze dienstverlening kunnen verlagen. We denken daarvoor aan een sterke en duidelijke samenwerking binnen het eerstelijnswelzijnswerk, het sterker positioneren van de commissies, het realiseren van samenwerking en afstemming met tweedelijns juridische bijstand, het uitwerken van vernieuwende methodieken die de juridische dienstverlening tot bij de burger brengen (via digitale kanalen bijvoorbeeld). We gaan daarvoor in overleg met alle betrokken partners: de Orde van Vlaamse Balies, de Federale Overheidsdienst Justitie, een vertegenwoordiging van eerstelijnswelzijnsdiensten, maar ook vertegenwoordiging van wetswinkels en huurdersbonden.".

Vlaanderen heeft de subsidiëring en de organisatie van de commissies voor juridische bijstand in eerste instantie dan ook voortgezet sinds 2015. Nu willen de indieners van dit voorstel van decreet een nieuw inhoudelijk en subsidiekader ontwikkelen, zodat enerzijds de organisatie, werking en subsidiëring van de commissies worden geharmoniseerd, en anderzijds de samenwerking met andere actoren die op het vlak van eerstelijnsbijstand actief zijn, wordt geoptimaliseerd in het belang van de burgers die behoefte hebben aan juridische eerstelijnsbijstand.

Zoals hierboven is aangehaald, zullen de justitiehuizen geen opdracht meer vervullen in het kader van de eerstelijnsbijstand en het onthaal van burgers. De indieners van dit voorstel van decreet willen het onthaal van burgers die op zoek zijn naar eerstelijns rechtshulp, meenemen in het geïntegreerd breed onthaal van de sociale hulp- en dienstverlening, zoals dat geregeld is in het decreet betreffende het lokaal sociaal beleid. De juridische eerstelijnsbijstand, verleend door advocaten, wordt geregeld door dat decreet.

Met dit voorstel van decreet willen de indieners de krachtlijnen, principes en definities vastleggen. De praktische uitwerking wordt verder geconcretiseerd in het besluit van de Vlaamse Regering ter uitvoering van dit decreet.

Historische achtergrond van de eerstelijnsrechtshulp

Sinds de jaren 70 ontstond een netwerk van diensten en organisaties die een aanbod van eerstelijnsrechtshulp door juristen ontwikkelden. Verjuridisering van welzijnsvragen zorgde ervoor dat er juristen nodig waren die werkten op het kruispunt van justitie en welzijn, enerzijds door directe rechtshulp aan kwetsbare cliënten, anderzijds door ondersteuning van de collega-hulpverleners via juridische consulten.

Op hetzelfde moment ontstond bij de meeste balies – naast de werking van juridische tweedelijnsbijstand, beter bekend als het pro-Deosysteem – ook een traditie van gratis eerstelijnsadvisering door advocaten.

Met de wet betreffende de juridische bijstand van 23 november 1998 wilde de overheid de toegang tot de rechtsbijstand, vermeld in artikel 23, derde lid, 2°, van de Grondwet, voor iedereen garanderen.

De wet voorzag in twee verschillende soorten van hulp aan personen die worden geconfronteerd met een juridisch probleem of die met een aantal vragen daarover zitten. In eerste instantie is er de eerstelijnsbijstand. Die bijstand wordt verleend in de vorm van een praktische inlichting, het verstrekken van juridische informatie, het geven van een eerste juridisch advies of de doorverwijzing naar een gespecialiseerde instantie of organisatie. Die vorm van bijstand is volledig kosteloos en staat open voor iedereen, maar is niet onbeperkt. De tweedelijnsbijstand is als het ware de volgende stap: het gaat om de bijstand die wordt verleend aan een natuurlijke persoon in de vorm van een omstandig juridisch advies, al dan niet in het kader van een procedure, of de bijstand bij een geding, inclusief het optreden voor de rechtbanken en hoven. Er wordt een advocaat aangesteld om die bijstand te geven. De tweedelijnsbijstand is echter niet voor iedereen mogelijk: alleen als personen aan bepaalde inkomensvoorwaarden voldoen, kunnen ze het voordeel van de kosteloze of gedeeltelijk kosteloze juridische bijstand krijgen en kan aan hen een advocaat worden toegewezen.

De wet richtte ook commissies op voor juridische bijstand, samengesteld uit advocaten en juristen of maatschappelijk werkers van de OCMW's en de door de minister van Justitie erkende organisaties voor juridische bijstand. Organisaties voor juridische bijstand zijn alle organisaties die in een gerechtelijk arrondissement juridische eerstelijnsbijstand verlenen.

De commissies voor juridische bijstand (CJB) hebben tot taak:
1° de zitdagen voor juridische eerstelijnsbijstand van advocaten te organiseren en ervoor te zorgen dat die diensten zo nodig worden gedecentraliseerd;
2° het overleg en de coördinatie te bevorderen tussen de organisaties voor juridische bijstand, en de doorverwijzing naar gespecialiseerde organisaties te vergemakkelijken door onder meer het sluiten van overeenkomsten in de hand te werken;
3° te zorgen voor de verspreiding van informatie over het bestaan van en de toegangsvoorwaarden voor de juridische bijstand, in het bijzonder bij de meest kwetsbare groepen. Die informatie wordt verspreid op de plaatsen waar de juridische bijstand wordt verleend, alsook onder meer in de griffies, bij de parketten, de gerechtsdeurwaarders, de gemeentebesturen en de openbare centra voor maatschappelijk welzijn van het gerechtelijk arrondissement;
4° de aanbevelingen te doen die ze nodig achten, en die aanbevelingen en verslagen te bezorgen aan de overheid.

Met de zesde staatshervorming werden de gemeenschappen bevoegd voor de juridische eerstelijnsbijstand. De juridische tweedelijnsbijstand daarentegen is een federale bevoegdheid gebleven.

Elk gerechtelijk arrondissement (situatie vóór de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen in 2012-2013) beschikt over een commissie voor juridische bijstand. Uitzondering op de regel is het gerechtelijk arrondissement Brussel, dat zowel een Nederlandstalige als een Franstalige commissie voor de juridische bijstand heeft. Na de hervorming van de gerechtelijke arrondissementen zijn de commissies in hun oorspronkelijke vorm blijven bestaan.

Alle commissies beschikken over rechtspersoonlijkheid en moeten volgens de wetgeving paritair zijn samengesteld. Dat wil zeggen dat er evenveel vertegenwoordigers van de balie als vertegenwoordigers van de OCMW's en erkende organisaties voor juridische bijstand zitting in hebben.

Hoewel de rechtshulp ook nog door andere organisaties dan de commissies wordt verleend, is het aanbod in de voorbije decennia sterk afgenomen, ook in de welzijnssector. De oprichting van de commissies heeft ertoe geleid dat veel welzijnsdiensten voor de juridische eerstelijnsbijstand van cliënten rekenden op de zitdagen van de advocaten die de commissies organiseren. Uit het onderzoek van Bernard Hubeau, Jan Goorden en Jos Mertens[4] blijkt dat onder meer door de afbouw van welzijnsjuristen steeds minder welzijnsorganisaties de erkenning als organisatie voor juridische bijstand vragen of behouden, waardoor ze niet of niet meer vertegenwoordigd zijn in de commissies voor juridische bijstand.

Knelpunten in de huidige situatie

De juridische eerstelijnsbijstand van de commissies voor juridische bijstand blijkt in elk gerechtelijk arrondissement anders georganiseerd te zijn. Er bestaat momenteel geen geharmoniseerde visie over de opdracht, het functieprofiel van een eerstelijnsadvocaat, de kwaliteitsbewaking, de vorming enzovoort. Er is een grote diversiteit in de werking van de comités voor bijzondere jeugdzorg (CBJ's). Zo wordt gewerkt met een verschillend aantal advocaten per commissie en is ook het aantal adviezen dat elke advocaat verleent, verschillend. De drempel naar de dienstverlening van de commissies wordt soms als te hoog ervaren doordat de zitdagen vaak in het justitiehuis of het vredegerecht plaatsvinden en maar in een beperkt aantal gevallen in bijvoorbeeld een OCMW. Ook de communicatie tussen de advocaat en de adviesvrager werkt soms drempelverhogend, niet alleen door de taal die de advocaat gebruikt maar ook doordat de problematiek verengd wordt tot het puur juridische. Advocaten hebben dikwijls ook weinig kennis van de sociale kaart of hebben niet steeds een specifieke opleiding gehad om rechtshulp aan maatschappelijk kwetsbare groepen te verstrekken, waardoor er vaak geen link is met de hulpverlening.

Uit diverse onderzoeken blijkt dat de commissies er moeilijk in slagen om drempelverlagend te werken en hun aanbod af te stemmen op adviesvragers in een sociaal kwetsbare positie. De focus op hulp in de 'rechtshulp' ontbreekt hier vaak door een eenzijdige juridische benadering. Mensen hebben de neiging om hun problemen te 'juridiseren' en het volstaat dan niet om daar alleen een juridisch antwoord op te bieden. De focus op hulp ontbreekt soms ook door de hoge werkdruk.

Een gelijke financiering en onmiddellijke betaling van de vergoeding kan ervoor zorgen dat advocaten gemotiveerd blijven om een dienstverlening van een kwalitatief hoogstaand niveau te kunnen blijven garanderen.

[4] Hubeau, B., Goorden, J., Mertens, J., Recht op recht. Sociale rechtshulp en sociaaljuridische dienstverlening in Vlaanderen, Kluwer, Mechelen, 2011, 146 p.

Ook wat de justitiehuizen betreft, worden drempels ervaren op het vlak van toegankelijkheid, zo blijkt uit het onderzoek van Hubeau, Goorden en Mertens[5]. Reden daarvoor zou de lage naambekendheid kunnen zijn. De bekendheid verloopt meestal via internet, waardoor het voornamelijk net niet de meest kwetsbaren zijn die bereikt worden. Volgens de verenigingen waar armen het woord nemen, zetten mensen in armoede niet gemakkelijk zelf de stap naar instellingen die gerelateerd worden met justitie. Die doelgroep zou meer proactief benaderd moeten worden. Of een cliënt al dan niet een beroep kan doen op rechtshulp bij het OCMW, blijkt bovendien af te hangen van zijn woonplaats. En ook binnen de centra algemeen welzijnswerk (CAW's) is de beschikbaarheid van het aanbod aan rechtshulp sterk afhankelijk van regio tot regio, wat de toegankelijkheid niet ten goede komt. Er is ook te weinig samenwerking tussen de voormelde diensten.

In het dossier 'Het recht van de sterkste. Hoe kunnen mensen in armoede 'tot hun recht komen'?' van vzw Recht-Op wordt met betrekking tot rechtshulp gesteld dat er sprake is van een wirwar van diensten met elk hun eigen regels, voorwaarden, verplichtingen enzovoort.

Er zijn veel diensten die rechtsinformatie of -hulp aanbieden. Niet alleen mensen in armoede, maar de meerderheid van de bevolking weet niet waar ze terechtkan voor die informatie. Door de onbekendheid van het aanbod zetten mensen pas een stap op het ogenblik dat er daadwerkelijk een probleem is. Preventief informatie inwinnen doen ze zelden. Veel diensten die rechtshulp verlenen, richten zich op een specifieke tak binnen het recht. Daardoor haken mensen vaak al af voor ze informatie hebben ingewonnen: ze zijn bijvoorbeeld bij de verkeerde dienst terechtgekomen, worden doorverwezen en moeten hun verhaal opnieuw doen.

Het is dan ook belangrijk dat mensen hun verhaal niet steeds opnieuw moeten doen. Ze willen snel en duidelijk naar de juiste dienst doorverwezen worden. Er is behoefte aan een centraal punt waar ze geïnformeerd worden over de werking van de dienst en waar 'een warme' doorverwijzing plaatsvindt, zodat ze op de juiste dienst terechtkomen.

Uit het dossier van vzw Recht-Op blijkt ook dat juristen en mensen in armoede een heleboel vooroordelen hebben over elkaar. Die zijn gebaseerd op ervaringen, vanuit een onwetendheid over elkaars achtergronden, handelingskaders en referentiekaders. Ze denken in elkaars plaats, zonder erover te praten of te vertrekken van wat de ander denkt, voelt en weet. Daaruit kan geconcludeerd worden dat mensen in armoede op een andere manier in het rechtssysteem terechtkomen en er een andere kijk op hebben. Die kijk is gebaseerd op oordelen die zich gevormd hebben op basis van hun eigen ervaringen, maar bevat ook een aantal vooroordelen. Bij rechtshulp zou dus rekening moeten worden gehouden met de armoedecontext.

Het voorstel van decreet wil een antwoord bieden op al die vaststellingen en de beleidsontwikkelingen die zich de afgelopen jaren in het ruimere welzijnswerk hebben voorgedaan. Het wil er enerzijds voor zorgen dat de juridische eerstelijnsbijstand duidelijker geprofileerd wordt binnen het globale welzijnslandschap, maar anderzijds ook dat die juridische eerstelijnsbijstand zich inschrijft in de evolutie naar een geïntegreerd breed onthaal, zodat ook de meest kwetsbaren worden bereikt.

Doelstellingen en principes van de juridische eerstelijnsbijstand

De overheid moet er garant voor kunnen staan dat burgers geen drempels ervaren van sociale, culturele of financiële aard in de toegang tot juridische informatie en

[5] Hubeau, B., Goorden, J., Mertens, J., Recht op recht. Sociale rechtshulp en sociaaljuridische dienstverlening in Vlaanderen, Kluwer, Mechelen, 2011, 146 p.

informatie over procedures en instellingen, en daarbij een beroep kunnen doen op bijstand. Het recht op juridische bijstand is een van de grondrechten die is opgenomen in artikel 23, derde lid, 2°, van de Grondwet en vloeit tevens voort uit de internationale verdragen. In artikel 47 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie, goedgekeurd in 2007, wordt het fundamentele recht vastgesteld voor elke Europese burger om zich te laten adviseren, verdedigen en vertegenwoordigen voor de rechtbank. De overheid voorziet in rechtshulp of trekt de middelen daarvoor uit, maar moet tevens een actief beleid voeren om kwalitatieve diensten te garanderen aan de bevolking.

Niet alleen is het een democratisch recht om geïnformeerd te zijn over zijn rechten en plichten, het behoort tot de elementaire verplichting van een rechtstaat die informatie op een adequate, neutrale, kwaliteitsvolle en toegankelijke wijze te garanderen.

De doelstelling van het voorstel van decreet bestaat er dan ook in de toegang tot het recht op juridische bijstand, vermeld in de Grondwet, te waarborgen voor elke burger.

Concreet wordt verwacht dat een laagdrempelig en kwaliteitsvol aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand wordt georganiseerd door de commissies voor juridische bijstand. Het juridisch advies moet gesteund zijn op de collectieve praktijk en knowhow van de advocatuur, onder meer op het vlak van de procesvoering over de onderwerpen waarover veel advies wordt gevraagd in het kader van de eerstelijnsbijstand: familierecht, huurproblematiek, slachtofferhulp.

De vraag waarmee de gebruiker zich aanmeldt bij de juridische eerstelijnsbijstand, past dikwijls in een ruimere problematiek. Het is belangrijk dat de gebruiker vanuit een integrale wijze benaderd wordt en dat ook een gepast antwoord wordt geboden op de andere vragen of problemen van de gebruiker die het louter juridische overstijgen.

We situeren de juridische eerstelijnsbijstand dan ook binnen het geïntegreerd breed onthaal. De commissies voor juridische bijstand moeten dan ook samenwerken met de kernpartners uit de samenwerkingsverbanden van het geïntegreerd breed onthaal. Enerzijds moeten gebruiker van de juridische eerstelijnsbijstand van wie de vraag het loutere juridisch advies overstijgt, gepast toegeleid worden naar dat geïntegreerd breed onthaal, zodat ook op hun andere vragen een gepast antwoord wordt geboden. Anderzijds kan het geïntegreerd breed onthaal gebruikers ook toeleiden naar de juridische eerstelijnsbijstand.

De juridische eerstelijnsbijstand is voor iedereen, zonder enige discriminatie, toegankelijk. Het staat met andere woorden open voor de volledige bevolking en dus ook voor de meest kwetsbaren. Die toegankelijkheid wordt uitgedrukt aan de hand van de zogenaamde 7 B's:
- bekendheid: de mogelijkheid tot gratis juridische eerstelijnsbijstand is bekend bij de bevolking;
- bereikbaarheid: het aanbod is goed bereikbaar in tijd (ruime openingsuren), ruimtelijk nabij en heeft een lage drempel (vlotte instapmogelijkheid, open deur);
- beschikbaarheid: er wordt direct advies gegeven;
- bruikbaarheid: er wordt aangepast advies geboden, vertrekkend van de hulpvraag;
- betaalbaarheid: het advies is gratis;
- begrijpbaarheid: het advies is duidelijk en er wordt begrijpelijke taal gebruikt;
- betrouwbaar: de gebruikers kunnen vertrouwen op de correctheid van het gegeven advies en kunnen vertrouwen op een positief gevolg van de doorverwijzing.

Er moet voor gezorgd worden dat de vraag van de gebruiker op een neutrale wijze wordt beluisterd en dat die gebruiker op een neutrale manier advies krijgt of wordt doorverwezen naar de tweedelijnsbijstand of een alternatieve vorm van conflicthantering. Daarom moet de juridische eerstelijnsbijstand onafhankelijk van de juridische tweedelijnsbijstand worden georganiseerd. Vanzelfsprekend moeten met justitie en eventuele andere relevante organisaties, bijvoorbeeld de OCMW's waar de consultaties plaatsvinden, de praktische aspecten van de samenwerking met en de doorverwijzing naar de juridische tweedelijnsbijstand op een efficiënte en transparante manier worden georganiseerd.

Organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand

De commissies voor juridische bijstand hebben de volgende opdrachten:
- gratis juridische consultaties organiseren via een aanbod dat aan de regionale situatie is aangepast (individueel aanbod, groepsaanbod, onlineaanbod enzovoort), zodat de meest kwetsbare burgers er daadwerkelijk gebruik van kunnen maken. In dat kader moeten ze hun aanbod goed afstemmen op het geïntegreerd breed onthaal. Zelfs als het werkgebied van de commissie een groot gebied bestrijkt, moet het concrete aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand voldoende laagdrempelig worden georganiseerd;
- advocaten selecteren die geschikt zijn om op een kwalitatief hoogstaand wijze juridisch advies te verstrekken overeenkomstig de basisprincipes van dit decreet;
- samen met alle partners (OCMW's, CAW's, diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen, verenigingen waar armen het woord nemen enzovoort, en andere actoren die juridische eerstelijnsbijstand bieden) overleggen en samenwerkingsafspraken maken om de opdrachten van de commissie te realiseren.

Er wordt gewerkt aan de afstemming tussen alle juridische dienstverleners (CAW, OCMW, advocaten, huurdersbonden enzovoort) om een toegankelijk aanbod te maken.

Naast een voldoende fysiek toegankelijk aanbod moet aandacht worden besteed aan telefonische en online dienstverlening om een ruim drempelverlagend digitaal aanbod (onder meer via skype, chat enzovoort) mogelijk te maken.

De adviesverlenende advocaten

De adviesverlenende advocaten spelen een cruciale rol in het zorgen voor een kwaliteitsvol aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand. Ze moeten over voldoende expertise en vaardigheden beschikken om dat te kunnen opnemen op een kwalitatieve manier die aangepast is aan de gebruiker.

Het is van belang dat de advocaten die de juridische eerstelijnsbijstand verlenen, ook oog hebben voor de ruimere problematiek waar de mensen mee kampen. Naast het geven van juridisch advies, moeten ze ook de ruimere welzijnscontext van de gebruikers te kunnen inschatten om, als dat nodig is, zo correct mogelijk te kunnen doorverwijzen naar een gepast hulpverleningsaanbod op de eerste lijn. Om die welzijnsgerichte instelling en de nodige sociale vaardigheden te versterken, moeten de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verstrekken, de nodige opleiding volgen.

Om de voormelde principes te garanderen worden er minimale voorwaarden uitgezet waaraan de commissies voor juridische bijstand en de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen, moeten voldoen.

Voor de commissies voor juridische bijstand en de organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand hebben die voorwaarden minstens betrekking op de samenstel-

ling van de commissies en de manier waarop ze zich inpassen in het bredere landschap van de eerstelijnsbijstand in het algemeen.

Samenwerking

Er moeten, conform de bovenstaande vaststellingen, ook voorwaarden worden bepaald waaraan de commissies juridische bijstand, de organisatie van de juridische bijstand en de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen, op het vlak van samenwerking moeten voldoen. Zo worden bepalingen opgenomen over de toeleiding van de gebruiker naar sociale hulp- en dienstverlening, juridische tweedelijnsbijstand of een vorm van alternatieve conflicthantering. Ook het aspect van beroepsgeheim en gegevensuitwisseling tussen advocaten en hulp- en dienstverlenende organisaties moet worden geregeld.

Het federale initiatief om een nieuw artikel 458ter in het Strafwetboek in te voeren, schept al een kader voor casusoverleg. Als de actor een beroepsgeheim in acht moet nemen, moet hij het verstrekken van informatie kunnen rechtvaardigen zonder dat daarbij sprake is van een uitholling van dat beroepsgeheim.

Subsidiëring, meerjarenplanning, programmatie, werkgebied en registratie

Voorts moeten er voorwaarden worden bepaald voor de manier waarop de commissies voor juridische bijstand binnen de perken van de begrotingskredieten zullen worden gesubsidieerd, alsook over de manier waarop de programmatie wordt geregeld, de wijze waarop de werkgebieden worden bepaald en de manier waarop de commissies hun gerealiseerde aanbod moeten registreren.

Om innovatie in die sector toe te laten, wordt ook in de mogelijkheid voorzien om projectsubsidies toe te kennen.

Toezicht

In een apart hoofdstuk (titel 3, hoofdstuk 5, van het decreet) wordt het toezicht op zowel de advocaten als de commissies geregeld.

3. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Het voorstel van decreet regelt een persoonsgebonden aangelegenheid. Artikel 23 kan evenwel ook andere beleidsdomeinen omvatten.

Krachtens artikel 128 van de Grondwet regelen de parlementen van de gemeenschappen bij decreet de persoonsgebonden aangelegenheden. De bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, het laatst gewijzigd bij de bijzondere wet van 6 januari 2014, stelt in artikel 5 die persoonsgebonden aangelegenheden vast.

Volgens artikel 5, §1, II, 8°, en artikel 5, §1, III, behoren de volgende zaken tot de persoonsgebonden aangelegenheden, wat de bijstand aan personen betreft: de organisatie, de werking en de opdrachten van de justitiehuizen en van de bevoegde dienst die de uitwerking en de opvolging van het elektronisch toezicht verzekert, en de juridische eerstelijnsbijstand.

Artikel 2

Dit artikel bevat een aantal definities die relevant zijn voor de toepassing van het voorstel van decreet. Er wordt daarbij maximale afstemming nagestreefd met

begrippen die gehanteerd worden in de federale wetgeving, alsook met de begrippen uit diverse decretaal bekrachtigde samenwerkingsakkoorden[6].

In artikel 5, §1, III, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen wordt uitdrukkelijk melding gemaakt van "de justitiehuizen en van de bevoegde dienst die de uitwerking en de opvolging van het elektronisch toezicht verzekert". In dit voorstel van decreet en in deze toelichting wordt het begrip justitiehuizen breed opgevat. Met het begrip wordt niet alleen verwezen naar de buitendiensten die nu al justitiehuis worden genoemd, maar ook naar de gedecentraliseerde dienst die het elektronisch toezicht organiseert (het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht) en het centraal bestuur. De basisprincipes van die organisatie worden geregeld in artikel 6.

Om het begrip justitiabele te definiëren, zoals dat begrepen moet worden in dit decreet, wordt verwezen naar de opdrachten van de justitiehuizen en het VCET. Voor de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1°, hangt de betekenis van het begrip justitiabele af van het type opdracht. Als het om een strafrechtelijke of penitentiaire opdracht gaat, zal de betrokkene in het kader van de gerechtelijke procedure de status hebben van verdachte, beklaagde, inverdenkinggestelde, beschuldigde, veroordeelde of geïnterneerde. De persoon die het voorwerp uitmaakt van het specifieke mandaat van de opdrachtgever, is dan de justitiabele. Als het gaat om een opdracht in het kader van het slachtofferonthaal, is de justitiabele het slachtoffer of een nabestaande. Beide begrippen worden apart gedefinieerd. Als het gaat om een burgerrechtelijke opdracht is de justitiabele de minderjarige en iedere andere persoon die partij is in het familierechtelijke geding. Voor de opdrachten, vermeld in artikel 5, 2°, is de justitiabele iedere persoon over wie in het kader van een samenwerkingsverband of netwerk als vermeld in artikel 5, 2°, informatie gedeeld wordt. Dat kunnen dus bijvoorbeeld personen zijn die (al) als verdachte of slachtoffer beschouwd kunnen worden, maar het kan evengoed gaan om personen die weliswaar deel uitmaken van het gezin, maar (nog) niet de status van verdachte of slachtoffer hebben. Die juridische status is voor dat type opdrachten geen beslissende factor. Doorslaggevend is de vraag of al dan niet tussen de betrokken actoren informatie over die persoon wordt gedeeld.

Die complexiteit verklaart waarom in de definitie naar de opdrachten zelf wordt verwezen. De verschillende categorieën van natuurlijke personen van wie gegevens worden verwerkt, worden met het oog op transparantie opgenomen in artikel 9 van het decreet.

Opdrachtgevers zijn de instanties die op grond van een wettelijke bepaling de justitiehuizen kunnen verzoeken een opdracht uit te voeren. Als het gaat om een strafrechtelijke, penitentiaire of burgerrechtelijke opdracht, wordt op het werkveld doorgaans de term mandaat gebruikt. Een opdracht in het kader van slachtofferonthaal wordt een vatting genoemd. Voor de opdrachten, vermeld in artikel 5, zal er veeleer sprake zijn van melding. Er wordt in dit decreet gekozen voor de eenduidige begrippen opdracht en opdrachtgever.

De opdrachtgevers voor opdrachten als vermeld in artikel 5, 1°, behoren in de meeste gevallen tot de gerechtelijke overheid, maar het kan ook gaan om instanties die behoren tot een administratieve overheid. In het samenwerkingsakkoord betreffende de justitiehuizen worden ze omschreven als de opdrachtgevers van de justitiehuizen die behoren tot de federale overheid en de gerechtelijke overheid,

[6] Samenwerkingsakkoorden inzake slachtofferzorg, begeleiding/behandeling van daders van seksueel misbruik, beheer van elektronisch toezicht en in het bijzonder het samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap, met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de Justitiehuizen; bekrachtigd door de Vlaamse Gemeenschap bij het decreet van 25 april 2014.

meer bepaald het directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen van de federale overheidsdienst Justitie, de strafinrichtingen, parketten-generaal, de parketten, de onderzoeksrechters, de onderzoeksgerechten, de jeugdrechters, de voorzitters van de rechtbanken van eerste aanleg, de vonnisgerechten, de hoven van beroep, de probatiecommissies, de commissies tot bescherming van de maatschappij en de strafuitvoeringsrechtbanken. Er wordt voor gekozen die definitie niet te hernemen in dit decreet, aangezien die opsomming kan veranderen. Zo zijn de commissies tot bescherming van de maatschappij intussen opgeheven.

Om dezelfde reden bevat ook de definitie van opdracht geen gedetailleerde opsomming van alle mogelijke opdrachten die momenteel op vraag van de opdrachtgevers worden uitgevoerd. Daarbij moet worden benadrukt dat het samenwerkingsakkoord justitiehuizen bepaalt dat, in het kader van de IMCJH, voorafgaand overleg moet worden gepleegd over "iedere wijziging van de opdrachten van de justitiehuizen en alle initiatieven van de partijen die een impact hebben of kunnen hebben op de uitvoeringscapaciteit van de justitiehuizen in de uitoefening van hun opdrachten".

Voor de definiëring van de begrippen slachtoffer en nabestaande wordt afgestemd met het kaderbesluit van de Raad van de EU van 15 maart 2001 inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure en met de gemeenschappelijke omzendbrief van 12 november 2012 van de minister van Justitie en van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken.

De definitie van het begrip sociale context verwijst naar iemands sociaal netwerk. Dat sociaal netwerk omvat alle personen met wie iemand regelmatig en vrij intensief contact heeft.

Er wordt gekozen voor het begrip gecodeerde persoonsgegevens. De algemene verordening gegevensbescherming (zie verder) spreekt namelijk niet over gecodeerde, maar alleen over gepseudonimiseerde persoonsgegevens, waarmee niet hetzelfde wordt beoogd. Met het invoegen van de definitie wordt duidelijkheid verschaft over wat precies wordt bedoeld. De definitie werd overgenomen uit het koninklijk besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

De definitie van het begrip instemming is gebaseerd op de definitie van het begrip toestemming uit de algemene verordening gegevensbescherming, maar valt daar niet mee samen. Dat komt omdat die instemming geen rechtsgrond is voor de verwerking van persoonsgegevens, maar in een aantal gevallen alleen een extra waarborg biedt bij het delen van gegevens met anderen. De definitie verschilt met name van de definitie van het woord toestemming uit de algemene verordening gegevensbescherming (AVG), doordat dit decreet ook vermeldt dat de instemming uitdrukkelijk moet zijn. Bij de interpretatie van de AVG bestaat daarover discussie. Door het begrip uitdrukkelijk bij de definities op te nemen, kiest de decreetgever hier en ook in andere decreten ervoor om die discussie op te lossen en op die manier de betrokkenen beter te beschermen.

Artikel 3

Dit artikel omschrijft de Vlaamse verankering van de organisatie en de bevoegdheden van de justitiehuizen met het oog op de geloofwaardige uitvoering van straffen en maatregelen, en een gepaste omkadering van justitiabelen.

Daarnaast vermeldt dit artikel de grondbeginselen van de werking van de justitiehuizen, namelijk hun intermediaire en neutrale positie, hun methodologische en

deontologische basisbeginselen die verder in artikel 17 worden omschreven, hun gerichtheid op de verbinding van de justitiabele met de samenleving, en hun streven naar een trajectmatige benadering, zowel binnen de echelons van de rechtsbedeling als binnen de voor- en natrajecten van de hulp- en dienstverlening.

Artikel 4

Dit artikel omschrijft meer gedetailleerd de doelstellingen van de justitiehuizen.

Artikel 5

Dit artikel omschrijft de opdrachten die aan de justitiehuizen worden toebedeeld. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen drie categorieën:

1° de opdrachten die door de federale of decretale wetgever worden bepaald en die door een gerechtelijke of administratieve overheid worden toegewezen aan de justitiehuizen of aan het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht. Daarvoor wordt de werkterm gemandateerde opdrachten geïntroduceerd;
2° het uitbouwen, installeren, faciliteren en in stand houden van sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden en netwerken op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg, met het oog op een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen;
3° ondersteunende opdrachten die betrekking hebben op de twee voorgaande categorieën.

1° Gemandateerde opdrachten

a) Algemeen

Punt 1° bevat de eerste categorie van opdrachten, namelijk de gemandateerde opdrachten die door de federale regelgever worden vastgesteld in diverse wettelijke of reglementaire bepalingen, en die door een gerechtelijke of administratieve overheid worden toegewezen aan de justitiehuizen of het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht. Artikel 5, §1, III, van de bijzondere wet tot hervorming der instellingen bepaalt immers dat de organisatie, de werking en de opdrachten van de justitiehuizen en van de bevoegde dienst die de uitwerking en de opvolging van het elektronisch toezicht verzekert, deel uitmaken van de persoonsgebonden aangelegenheden, vermeld in artikel 128, §1, van de Grondwet. Daarnaast bevat dat artikel 5, §1, III, ook de volgende bepaling: "Niettemin bepaalt de federale overheid de opdrachten die de justitiehuizen of, in voorkomend geval, de andere diensten van de gemeenschappen die deze overnemen, uitoefenen in het kader van de gerechtelijke procedure of de uitvoering van gerechtelijke beslissingen.". De federale entiteit blijft dus bevoegd om opdrachten te bepalen voor de justitiehuizen als die passen in een gerechtelijke procedure of in de uitvoering van een gerechtelijke beslissing. Ook de decretale wetgever kan aanvullende opdrachten toekennen aan de justitiehuizen.

Overeenkomstig de begrippen die worden gehanteerd in het decretaal bekrachtigde samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de Justitiehuizen, worden in dit voorstel van decreet die opdrachten als volgt ingedeeld: de burgerrechtelijke opdrachten, de strafrechtelijke opdrachten, de penitentiaire opdrachten en het slachtofferonthaal.

Er wordt in dit voorstel van decreet uitdrukkelijk voor gekozen om de eerstelijnswerking en loketfunctie van de justitiehuizen op een andere wijze te organiseren en ze niet in de opdrachten die zijn omschreven in artikel 5, op te nemen. De eerstelijnswerking – het onthalen, informeren en doorverwijzen van burgers met

problemen of vragen die gelinkt zijn aan justitie – werd onder druk van de andere opdrachten beperkt tot het verstrekken van informatie die rechtstreeks verband houdt met de opdrachten van de justitiehuizen zelf. De onthaalfunctie voor burgers met problemen of vragen die gelinkt zijn aan justitie, moet gepositioneerd worden in het geïntegreerd breed onthaal, gesitueerd in het lokaal sociaal beleid, waarin de juridische eerstelijnsbijstand wordt meegenomen. Dat wordt geregeld in titel 3 van dit voorstel van decreet.

Er wordt voor geopteerd om in dit decreet geen exhaustieve lijst op te nemen van de opdrachten die federaal worden bepaald. Die opdrachten kunnen in de loop van de tijd veranderen. Zo werden de afgelopen jaren verschillende federale initiatieven genomen met een impact op de opdrachten van de justitiehuizen, zoals de invoering van de autonome probatiestraf of de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf. Ook in de toekomst zullen die opdrachten verder evolueren: denk onder meer maar aan het aangekondigde nieuwe Strafwetboek, Wetboek van Strafvordering en Wetboek van Strafuitvoering. Zodra er een impact is op de justitiehuizen of het VCET, is de federale overheid formeel verplicht tot overleg met de gemeenschappen op basis van artikel 6, §3bis, 4°, BWHI, in casu via de IMCJH. Bovendien heeft een exhaustieve opsomming weinig juridisch-technische meerwaarde. Zodra het federale niveau een nieuwe opdracht bepaalt met toepassing van artikel 5, §1, III, BWHI, met respect voor het verplichte overleg op basis van artikel 6, §3bis, 4°, BWHI (in casu via de interministeriële conferentie), wordt dat de facto een opdracht van de justitiehuizen, tenzij de Vlaamse Gemeenschap die opdracht expliciet aan een andere dienst zou toebedelen (cf. infra).

Pro memorie wordt in deze toelichting een niet-limitatief overzicht gegeven van de huidige opdrachten, ingedeeld per bovenvermelde categorie.

De strafrechtelijke en penitentiaire opdrachten:
- artikel 216ter van het Wetboek van Strafvordering (bemiddeling in strafzaken);
- de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis (vrijheid onder voorwaarden en voorlopige hechtenis onder elektronisch toezicht);
- de wet van 29 juni 1964 betreffende de opschorting, het uitstel en de probatie (probatie);
- artikel 37octies tot en met 37undecies van het Strafwetboek (autonome probatie);
- artikel 37quinquies tot en met 37septies van het Strafwetboek (autonome werkstraf);
- de wet van 5 mei 2014 betreffende de internering (invrijheidstelling op proef, elektronisch toezicht en beperkte detentie in het kader van internering);
- artikel 37ter tot en met 37quater van het Strafwetboek (elektronisch toezicht als autonome straf);
- de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten (beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorwaardelijke invrijheidstelling, voorlopige invrijheidstelling, terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank)[7];
- het samenwerkingsakkoord van 8 oktober 1998 tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik, goedgekeurd bij de wet van 4 mei 1999 en het decreet van 2 maart 1999;

[7] De meeste bepalingen van de wet van 17 mei 2006 die betrekking hebben op vrijheidsstraffen van in totaal niet meer dan drie jaar, zijn tot nu toe nog niet in werking getreden. In afwachting van een wettelijke regeling worden de uitvoeringsbepalingen van die gevangenisstraffen voorlopig nog geregeld op grond van een aantal federale ministeriële omzendbrieven, zoals de omzendbrief van 12 maart 2013 betreffende de reglementering inzake het elektronisch toezicht.

- het koninklijk besluit van 7 juni 2000 tot bepaling van de algemene principes inzake het gebruik van de maatschappelijke enquête en het beknopt voorlichtingsrapport in strafzaken;
- het koninklijk besluit van 29 januari 2007 tot bepaling van de inhoud van het beknopt voorlichtingsrapport en de maatschappelijke enquête zoals bepaald door de artikelen 8, derde lid, 17, §1, tweede lid, 33, §2, en 88, §4, van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten.

Het slachtofferonthaal:
- richtlijn 2012/29/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2012 tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten, en ter vervanging van kaderbesluit 2001/220/JBZ;
- het kaderbesluit 2004/68/JBZ van de Raad van 22 december 2003 ter bestrijding van seksuele uitbuiting van kinderen en kinderpornografie (artikel 9);
- de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering (V.T.Sv.) en het Wetboek van Strafvordering (Sv.), in het bijzonder artikel 3bis[8], 3ter en 5bis, van het V.T. Sv. en artikel 28quinquies, §2, 44, 47bis, 61ter, 61quinquies, 90bis, 91bis, 127 tot 135, 182, 195 en 553, §2, van het Sv.;
- het samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg, goedgekeurd bij het decreet van 15 december 1998 (Belgisch Staatsblad, 13 juli 1999) en bij de wet van 11 april 1999;
- de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten[9];
- artikel 3, §5, van de wet van 15 mei 2012 betreffende het tijdelijk huisverbod in geval van huiselijk geweld[10];
- het koninklijk besluit van 29 januari 2007 tot uitvoering van artikel 2, 6°, van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten[11];

---

[8] Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten moeten zorgvuldig en correct worden behandeld, in het bijzonder door de terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het bewerkstelligen van contact met de gespecialiseerde diensten en met name met de justitieassistenten. De justitieassistenten staan de bevoegde magistraten bij in de begeleiding van personen die betrokken zijn bij gerechtelijke procedures. Dit artikel vormt de wettelijke basis voor de tussenkomst van de justitieassistenten slachtofferonthaal.

[9] Slachtoffers kunnen bij de toekenning van een strafuitvoeringsmaatregel vragen om te worden geïnformeerd en/of te worden gehoord in de door deze wet bepaalde gevallen, volgens de door de Koning bepaalde regels (artikel 2, 6°). Ze kunnen daarin worden bijgestaan door justitieassistenten. In diverse artikelen bepaalt de wet Externe Rechtspositie dat het slachtoffer zich op de zitting van de strafuitvoeringsrechtbank kan laten vertegenwoordigen of bijstaan door een raadsman, en zich kan laten bijstaan door de gemachtigde van een overheidsinstelling of een door de Koning daartoe erkende vereniging (artikel 3, §2, 35, §1, 44, §3, 53, 61, §4, 63, §3, 68, §3, 90, §1, en 95/6). Een justitieassistent kan die taak op zich nemen.

[10] De procureur des Konings neemt contact op met de dienst slachtofferonthaal van zijn parket met het oog op de bijstand en de voorlichting van de personen die dezelfde verblijfplaats als de uithuisgeplaatste betrekken.

[11] Met slachtofferfiche wordt bedoeld: een document dat de voor de strafuitvoering relevante gegevens bevat over het slachtoffer en waarin een omschrijving is opgenomen van de voorwaarden die in het belang van het slachtoffer zouden kunnen worden opgelegd. De slachtofferfiche wordt opgesteld door de justitieassistent Slachtofferonthaal en ter ondertekening voorgelegd aan het slachtoffer (artikel 1, 5°). In diverse artikelen bepaalt het koninklijk besluit dat het slachtoffer zich tot een justitieassistent Slachtofferonthaal kan wenden voor specifieke informatie, voor ondersteuning en voor bijstand, en bepaalt het de procedure waarop de justitieassistent de slachtofferfiche ter behandeling voorgelegd krijgt.

- het ministerieel besluit van 27 december 2013 tot vervanging van het ministerieel besluit van 30 januari 2007 tot vaststelling van het model van de slachtofferverklaring zoals bedoeld in artikel 1, 4°, van het koninklijk besluit van 29 januari 2007 tot uitvoering van artikel 2, 6°, van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten;
- COL 16/2012 van 12 november 2012 – gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en van het College van procureurs-generaal bij de hoven van beroep betreffende het slachtofferonthaal op parketten en rechtbanken[12]
COL 17/2012 van 12 november 2012 – gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie, de minister van Binnenlandse Zaken en het College van procureurs-generaal inzake het respectvol omgaan met de overledene, de mededeling van zijn overlijden, het waardig afscheid nemen en de schoonmaak van de plaats van de feiten, in geval van tussenkomst door de gerechtelijke overheden[13];
- COL 4/2006 (herziene versie van 12 oktober 2015) – gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende het strafrechtelijk beleid inzake partnergeweld[14];
- COL 12/2014 – ministeriële richtlijn betreffende de opsporing van vermiste personen (aangepaste versie van 26 april 2014)[15];
- COL 4/2017 van 23 februari 2017 inzake de ministeriële richtlijn betreffende de seksuele agressie set (SAS).

De burgerrechtelijke opdrachten:
- artikel 1253ter/6 van het Gerechtelijk Wetboek (maatschappelijk onderzoek op vraag van de familierechtbank);
- artikel 1290 van het Gerechtelijk Wetboek (horen van kinderen);
- artikel 412 van het Burgerlijk Wetboek (maatschappelijke onderzoek op vraag van de vrederechter in het kader van voogdij).

b) Aard van de gemandateerde opdrachten

Op basis van de federale wet- en regelgeving mandateert een gerechtelijke of administratieve overheid (bijvoorbeeld een gevangenisdirecteur) op dossierniveau de justitiehuizen of het VCET om een bepaalde opdracht uit te voeren.

Er kunnen vier categorieën van gemandateerde opdrachten worden onderscheiden: voorlichtingsopdrachten, daderwerking, slachtofferonthaal en maatschappelijk onderzoek.

---

[12] De COL 16/2012 bepaalt onder meer de voorwaarden waaronder de magistraat de dienst Slachtofferhulp betrekt en de werkingsfaciliteiten (bijvoorbeeld de toegang tot het dossier) waarover de justitieassistent Slachtofferonthaal beschikt.

[13] De COL 17/2012 legt onder meer de taakverdeling vast tussen de politiediensten en de dienst Slachtofferonthaal in het kader van het waardig afscheid nemen: "De politiediensten staan in voor de onmiddellijke gevolgen van het overlijden, terwijl de dienst slachtofferonthaal zal tussenkomen voor wat de gerechtelijke procedure betreft.".

[14] Punt VII, 3°, bepaalt het volgende: "In geval van terbeschikkingstelling van het parket of van een gerechtelijk onderzoek zendt het parketsecretariaat onverwijld een afschrift van het aanvankelijk proces-verbaal en van de gegevens van het slachtoffer naar de dienst slachtofferonthaal.
In de andere gevallen zal de magistraat oordelen of het wenselijk is om de dienst slachtofferonthaal op dezelfde manier te vatten.".

[15] In geval van een onrustwekkende vermissing waarschuwt die parketmagistraat ook zo snel mogelijk de dienst Justitiehuizen, slachtofferonthaal en, in voorkomend geval, Child Focus. Voor de andere vermissingen zal de waarschuwing van die dienst afhankelijk zijn van de angst, de ongerustheid of de behoefte van de naasten van de vermiste om geïnformeerd te worden over het onderzoek, wat geval per geval wordt nagegaan (punt 1.2.2.1, 5°).

– Voorlichtingsopdrachten

De mogelijkheid voor de magistratuur om een sociaal voorlichtingsrapport in de vorm van een maatschappelijke enquête aan te vragen werd geïntroduceerd in 1964, in het kader van de invoering van de probatie. Via het koninklijk besluit van 7 juni 2000 werd de definitie geformaliseerd. De maatschappelijke enquête is "een sociaal onderzoek waarbij de justitieassistent, samen met de beklaagde, de feiten in een bredere psychosociale context plaatst, om een geïndividualiseerde maatregel voor te stellen, die toekomst- en herstelgericht is". Daarnaast werd in 1999 een tweede vorm van sociaal voorlichtingsrapport geïntroduceerd, namelijk het beknopt voorlichtingsverslag met als voornaamste doel de procedure van de sociale voorlichting te versnellen en te vereenvoudigen. Het moest tegemoetkomen aan de vraag van de magistratuur naar een meer doelgerichte rapportage, met het oog op de strafvorming.

Dat is geformaliseerd door het koninklijk besluit van 7 juni 2000 tot bepaling van de algemene principes inzake het gebruik van de maatschappelijke enquête en het beknopt voorlichtingsrapport in strafzaken. De maatschappelijke enquête wordt gedefinieerd als "een sociaal onderzoek waarbij de justitieassistent, samen met de beklaagde, de feiten in een bredere psychosociale context plaatst, om een geïndividualiseerde maatregel voor te stellen, die toekomst- en herstelgericht is". Het koninklijk besluit van 7 juni 2000 bevat eveneens een definitie van het beknopt voorlichtingsverslag: "een verslag, waarbij de justitieassistent slechts bevraagt en rapporteert in functie van een specifieke vraag van de opdrachtgever, naar de haalbaarheid van een dienstverlening, een opleiding of een andere specifieke maatregel". Naast de definities bevat dat koninklijk besluit ook de aspecten die onderzocht moeten worden in het kader van die voorlichtingsrapporten. Voor de maatschappelijke enquête gaat het over de identificatie van de dader en zijn actuele gezinssamenstelling, de feiten, de relevante gegevens met betrekking tot de opvoeding, het milieu en de maatschappelijke context, relevante individuele kenmerken, de visie van de 'cliënt' en ten slotte de visie van de justitieassistent. Bij het beknopt voorlichtingsrapport hoeft de rapportage van de justitieassistent alleen maar de weergave te zijn van de bronnen van inlichtingen, de identificatiegegevens, een antwoord op de specifiek gestelde vraag en een advies.

Via de voorlichtingstaken die een justitieassistent uitvoert, wordt de opdrachtgever geïnformeerd, zodat die met meer kennis van zaken een beslissing kan nemen. De opdrachtgever blijft uiteraard verantwoordelijk voor het beslissingsproces.

De voorlichtingstaken zijn voor de opdrachtgever een belangrijk instrument om voldoende geïnformeerd een beslissing te kunnen nemen. Het aanreiken van de expertise op het vlak van sociale integratie door de justitieassistent in het besluitvormingsproces, draagt niet alleen bij tot beter onderbouwde vonnissen, maar ook tot een verhoogde kans op re-integratie en een geslaagde strafuitvoering. Het is ook een manier om de mogelijkheden van het hulp- en dienstverleningsaanbod al van bij de aanvang in het gerechtelijk besluitvormingsproces te betrekken. De justitieassistent heeft een grondige kennis van de sociale kaart en heeft intensieve contacten met de voorzieningen. Zo kan een zo optimaal mogelijke match gezocht worden tussen vraag en aanbod, en kan structureel aan het capaciteitsvraagstuk worden gewerkt. Op die manier kunnen bovendien de hefbomen tot re-integratie die tot de Vlaamse bevoegdheden behoren (zoals werk, wonen, welzijnswerk, hulp- en dienstverlening enzovoort), maximaal in het besluitvormingsproces opgenomen worden. Dergelijke beslissingen dragen bij tot een effectieve en efficiënte begeleiding en opvolging van de justitiabelen. In de contacten met de opdrachtgevers moet het belang van die voorlichtingstaken voor een effectieve en efficiente straftoemeting, en voor begeleiding en opvolging van de justitiabelen worden benadrukt.

Maar er moet ook oog zijn voor de impact op de capaciteit en de mogelijke vertraging in het besluitvormingsproces. Daarom moeten de voorlichtingsopdrachten op een efficiënte en oordeelkundige wijze worden ingezet. Er moet een methode worden ontwikkeld die toelaat onderbouwd te bepalen in welke gevallen het wenselijk is en in welke gevallen niet. Daartoe is overleg met de opdrachtgevers noodzakelijk. Dat gebeurt onder meer binnen de bestaande structuren ten aanzien van de federale wetgever (in de Interministeriële Conferentie voor de Justitiehuizen) en het openbaar ministerie (in de expertisenetwerken van het College van procureurs-generaal). Maar ook met de opdrachtgevers die daar niet in vertegenwoordigd zijn (zoals de onderzoekrechters en het gevangeniswezen) moet de dialoog daarover worden versterkt.

Sociale voorlichtingsrapporten kunnen gezien worden als een kruispunt of een brug tussen twee visies en twee werelden, die functioneren vanuit een verschillende logica en visie op de oorzaken van criminaliteit en de wijze waarop erop gereageerd moet worden.[16] Na de zesde staatshervorming is dat het instrument bij uitstek om de brugfunctie van de justitiehuizen te concretiseren én om bij te dragen tot een kwaliteitsvolle en geloofwaardige strafvordering, straftoemeting en strafuitvoering.

- Daderwerking

Vlaanderen is sinds de zesde staatshervorming bevoegd voor de uitvoering van de gemeenschapsgerichte straffen en maatregelen. Het betreft niet alleen de hoofdstraffen (werkstraf, autonome probatiestraf en elektronisch toezicht als straf), maar ook de uitvoeringsmodaliteiten van een gevangenisstraf (beperkte detentie, elektronisch toezicht, voorlopige invrijheidsstelling, voorwaardelijke invrijheidstelling) en de uitvoeringsmodaliteiten van de internering (beperkte detentie, elektronisch toezicht, invrijheidstelling op proef). De vrijheid onder voorwaarden is een alternatief voor de voorlopige hechtenis, terwijl het elektronisch toezicht kan toegekend worden als uitvoeringsmodaliteit van voorlopige hechtenis. De probatiewet voorziet in de mogelijkheid van probatieopschorting en probatie-uitstel. Op parketniveau kan bemiddeling in strafzaken leiden tot verval van de strafvordering.

Straffen in het algemeen hebben verschillende functies. Naast een preventieve werking, een vergeldende werking en de bescherming van de maatschappij kan een straf ook de doelstelling hebben om recidive te vermijden, en een herstel van het leed aan de slachtoffers en de maatschappij te bewerkstelligen. De gemeenschapsgerichte straffen, ook alternatieve straffen genoemd, hebben verschillende doelstellingen. Uit een onderzoek van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) dat werd afgerond in 2015[17], is immers gebleken dat personen die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf, meer kans op recidive hebben dan anderen. Ook andere onderzoeken en wetenschappelijke studies bevestigen de voordelen en de meerwaarde van gemeenschapsgerichte straffen.[18]

De penologische doelstellingen van de gemeenschapsgerichte straffen zijn gericht op het voorkomen van detentieschade en het bevorderen van re-integratie. Door de straf uit te voeren in de maatschappij (werkstraf, elektronisch toezicht), in te

[16] Beyens, K. en Scheirs, V., Sociale voorlichtingsrapporten in het kader van straftoemeting: tussen brugfunctie en professioneel strijdtoneel, Panopticon.

[17] Mine, B. en Robert L, Recidive na een rechterlijke beslissing, Nationale cijfers op basis van het Centraal Strafregister, NICC, 2015.

[18] Zie onder meer Blokland, Wermink, Robert & Maes, "Wederopsluiting na elektronische detentie en reguliere detentie in België", Tijdschrift voor Criminologie, 2015 (NL); Villettaz, Gilliéron en Killias, "The effects on re-offending of custodial versus non-custodial sanctions"; Wartna, Alberda en Verweij, "Wat werkt in Nederland en wat niet? Een meta-analyse van Nederlands recidiveonderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies", WODC Nederland, 2013; Hilde Wermink, Arjan Blokland, Paul Nieuwbeerta & Nikolaj Tollenaar, "Recidive na werkstraffen en na gevangenisstraffen. Een gematchte vergelijking", Tijdschrift voor criminologie (NL), 2009.

werken op factoren en gedragingen die aan de oorsprong liggen van het delinquent gedrag (leerstraf, probatie), en een straf op te leggen die de veroordeelde toelaat zijn banden met familie, werk en sociale omgeving te behouden, wordt ernaar gestreefd om re-integratie van de veroordeelde te bevorderen, recidiverend gedrag te vermijden en de veiligheid van de maatschappij te verhogen. Door de diversiteit van het straffenarsenaal te verbreden kan beter ingespeeld worden op de individuele kenmerken van de dader. In 2016 werden mede om die reden de autonome probatiestraf en de het elektronisch toezicht als straf mogelijk.

Naast de penologische doelstellingen zijn er ook de systeemdoelstellingen. Met het aanbieden van de gemeenschapsgerichte straffen wil de overheid ook een kosteneffectief alternatief bieden voor detentie, de overbevolking van de gevangenissen tegengaan en de geloofwaardigheid van de bestraffing herstellen.

Uit verschillende bevragingen door de Hoge Raad voor de Justitie in de Justitiebarometer van 2002, 2007, 2010 en 2014 blijkt dat er bij de bevolking een ruime meerderheid voorstander is van gemeenschapsgerichte straffen. Het aantal voorstanders blijft volgens die peilingen bovendien stelselmatig toenemen.

Ook in de internationale context is er een groeiende aandacht voor een gemeenschapsgerichte justitie[19]. Een aantal aanbevelingen van de Raad van Europa zijn van groot belang voor de tenuitvoerlegging van gemeenschapsgerichte straffen: de zogenaamde Probation Rules en de aanbevelingen voor het elektronisch toezicht. Beide toonaangevende besluiten, aangenomen door het Comité van Ministers van de Raad van Europa in respectievelijk 2010 en 2014, gelden ook als belangrijke bron voor dit voorstel van decreet.

Bovendien wijzen verschillende wetenschappelijke studies op de voordelen van gemeenschapsgerichte straffen.[20]

[19] In dat kader kan onder meer verwezen worden naar de Verenigde Naties: UN Standard Minimum Rules for non-custodial measures (de zogenaamde Tokyo-Rules – 1990), UN Handbook on Restorative Justice Programmes (2006) en Un Handbook on Alternatives to Imprisonment (2007), de Europese Unie: kaderbesluit 2001/220/JBZ inzake de status van het slachtoffer in de strafprocedure (2001) en kaderbesluit 2008/947/JBZ inzake de toepassing van het beginsel van de wederzijdse erkenning op vonnissen en proeftijdbeslissingen met het oog op het toezicht op proeftijdvoorwaarden en alternatieve straffen (2008); kaderbesluit 2009/829/JBZ van de Raad inzake de toepassing tussen de lidstaten van de Europese Unie van het beginsel van wederzijdse erkenning op beslissingen inzake toezichtsmaatregelen als alternatief voor voorlopige hechtenis; de Raad van Europa: Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden (ETS No. 5); the European Convention on the Supervision of Conditionally Sentenced or Conditionally Released Offenders (ETS No. 51); Recommendation Rec(92)16 on the European rules on community sanctions and measures; Recommendation Rec(92)17 concerning consistency in sentencing; Recommendation Rec(97)12 on staff concerned with the implementation of sanctions and measures; Recommendation Rec(99)22 concerning prison overcrowding and prison population inflation; Recommendation Rec(2000)22 on improving the implementation of the European rules on community sanctions and measures; Recommendation Rec(2003)22 on conditional release (parole); Recommendation Rec(2006)2 on the European Prison Rules; Recommendation CM/Rec(2008)11 on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures; Recommendation CM/Rec(2010)1 on the Council of Europe Probation Rules; Recommendation CM/Rec(2014)4 on Electronic Monitoring; Recommendation CM/Rec (2017) 3 on the European Rules on community sanctions and measures.

[20] Zie onder meer Blokland, Wermink, Robert & Maes, "Wederopsluiting na elektronische detentie en reguliere detentie in België", Tijdschrift voor Criminologie, 2015 (NL); Villettaz, Gilliéron en Killias, "The effects on re-offending of custodial versus non-custodial sanctions"; Wartna, Alberda en Verweij, "Wat werkt in Nederland en wat niet? Een meta-analyse van Nederlands recidiveonderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies", WODC Nederland, 2013; Hilde Wermink, Arjan Blokland, Paul Nieuwbeerta & Nikolaj Tollenaar, "Recidive na werkstraffen en na gevangenisstraffen. Een gematchte vergelijking", Tijdschrift voor criminologie (NL), 2009.

– Slachtofferonthaal

Met de overheveling van de bevoegdheden van de justitiehuizen naar de Vlaamse Gemeenschap valt ook een gedeelte van het zogenaamde slachtofferonthaal onder de bevoegdheid van de gemeenschappen. Slachtofferonthaal is een term die werd ingevoerd na de hervormingen in de jaren negentig en die betrekking heeft op de noodzaak om slachtoffers van misdrijven en hun verwanten correct te 'onthalen' binnen de justitiële diensten, in het bijzonder het openbaar ministerie. Sedert de wet van 12 maart 1998 (kleine Franchimont) is dat onthaal als recht van de slachtoffers en hun verwanten ook verankerd in artikel 3bis van de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering: "Slachtoffers van misdrijven en hun verwanten dienen zorgvuldig en correct te worden bejegend, in het bijzonder door terbeschikkingstelling van de nodige informatie en, in voorkomend geval, het bewerkstelligen van contact met de gespecialiseerde diensten en met name met de justitieassistenten. Slachtoffers ontvangen met name de nuttige informatie over de nadere regels voor de burgerlijke partijstelling en de verklaring van benadeelde persoon. Justitie-assistenten zijn personeelsleden van de dienst Justitiehuizen van het Ministerie van Justitie die de bevoegde magistraten bijstaan bij de begeleiding van personen die betrokken zijn bij gerechtelijke procedures.". Bovendien bepaalt de wet ook dat er ambtenaren van de dienst Justitiehuizen ingeschakeld worden "voor het bijstaan van de procureur-generaal bij het uitvoeren van het strafrechtelijk beleid inzake het onthaal van slachtoffers, voor de evaluatie, de coördinatie en het toezicht op de toepassing van het slachtofferonthaal in de verscheidene parketten en voor het bijstaan van de ambtenaren bedoeld in het tweede lid, die belast zijn met het onthaal van slachtoffers.".

Slachtofferzorg bestaat uit drie aspecten: slachtofferbejegening, slachtofferonthaal en slachtofferhulp. Slachtofferzorg wordt in Vlaanderen georganiseerd op basis van onder meer het samenwerkingsakkoord van 7 april 1998.[21]

De politie is belast met de slachtofferbejegening.[22] Ze verleent in haar eerste contacten met slachtoffers praktische bijstand, verstrekt informatie en zorgt voor een goede verwijzing van de slachtoffers naar slachtofferhulp. Daarvoor werkt de politie nauw samen met de centra algemeen welzijnswerk (CAW's).

De diensten Slachtofferhulp van de CAW's bieden hulp en ondersteuning aan slachtoffers van misdrijven, intrafamiliaal geweld, rampen en verkeersongevallen, en hun na- of naastbestaanden.[23] Ook nabestaanden van zelfdoding kunnen bij de diensten Slachtofferhulp terecht.

De CAW's hebben daarin een integrale opdracht ten aanzien van alle slachtoffers: slachtoffers die betrokken zijn in een strafzaak, slachtoffers die geen klacht willen indienen, personen ten aanzien van wie de strafzaak is afgelopen en slachtoffers van feiten die geen misdrijf uitmaken. De hulpverlening is integraal en gericht op alle aspecten van het slachtofferschap (administratieve, materiële, psychosociale en lichamelijke aspecten, vragen om zingeving enzovoort). De CAW's moeten daarvoor samenwerken met andere betrokken partners. Die samenwerking reikt verder dan de individuele hulpverlening, en is ook structureel van aard.

[21] Samenwerkingsakkoord van 7 april 1998 tussen de Federale Staat en de Vlaamse Gemeenschap inzake slachtofferzorg, goedgekeurd bij het decreet van 15 december 1998 (Belgisch Staatsblad, 13 juli 1999) en bij de wet van 11 april 1999.

[22] Omzendbrief GPI 58 van 4 mei 2007 betreffende politionele slachtofferbejegening in de geïntegreerde politie, gestructureerd op twee niveaus.

[23] Artikel 11 van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 juni 2013 ter uitvoering van het decreet van 8 mei 2009 betreffende het algemeen welzijnswerk.

Met de overheveling van de bevoegdheden van de justitiehuizen naar de Vlaamse Gemeenschap valt ook een gedeelte van het zogenaamde slachtofferonthaal onder de bevoegdheid van de gemeenschappen.

De overheveling van de opdrachten van de justitiehuizen impliceert voor het slachtofferonthaal dat het recht van slachtoffers van misdrijven en hun verwanten om correct en zorgvuldig te worden 'onthaald' binnen de justitiële diensten, uiteraard behouden blijft. Bovendien blijft het verzekeren van dat recht een verantwoordelijkheid en een bevoegdheid van de federale justitiële diensten, in het bijzonder het openbaar ministerie, maar ook de hoven en de rechtbanken. Dat recht met de bijbehorende bevoegdheden werd met andere woorden niet als dusdanig overgeheveld naar de gemeenschappen. De ondersteuning en bijstand die de justitieassistenten leveren ten aanzien van de slachtoffers en hun verwanten en de ondersteuning ten aanzien van de procureurs-generaal (in casu door de beleidsmedewerker) maken dan wel weer deel uit van de overheveling.

Het feit dat de justitiehuizen onder de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap vallen, maakt het mogelijk om de Vlaamse aanpak te herdefiniëren en ook daarvoor een meer geïntegreerde aanpak uit te werken. Er zijn immers synergieën mogelijk tussen slachtofferbejegening, slachtofferonthaal en slachtofferhulp. Daarbij moet er op zoek gegaan worden naar maximale afstemming en moet er gezorgd worden voor een meerwaarde voor het slachtoffer.

Slachtofferonthaal blijft een specifiek onderdeel van de driehoek slachtofferzorg om de volgende redenen:

- een justitieassistent wordt steeds 'gevat' (gemandateerd) door een gerechtelijke (federale) overheid. Het gemandateerd karakter van de context verschilt fundamenteel van het aanbod dat de CAW's ontplooien in het kader van hun laagdrempelig hulpaanbod aan slachtoffers (dat essentieel en noodzakelijk blijft);
- er is een kader van gegevensdeling en werkfaciliteiten aanwezig, in tegenstelling tot de gegevensdeling bij de zuivere hulpverleningsverleningspartners. De justitieassistent kan het slachtoffer bijstaan tijdens zittingen achter gesloten deuren, ongeacht of het gaat om zittingen van de raadkamer of van de kamer van inbeschuldigingstelling tijdens de regeling van de rechtspleging, of om zittingen met gesloten deuren voor het vonnisrecht, en hij heeft toegang tot het strafdossier. Justitieassistenten hebben ook toegang tot MACH en/of REA (informaticasysteem van het parket);
- slachtofferonthaal wil de brug slaan tussen de slachtoffers en hun na- of naastbestaanden, en de gerechtelijke overheden. Meer specifiek ondersteunt de justitieassistent de positie van het slachtoffer tijdens de strafrechtelijke procedure;
- net als bij de andere opdrachten doet de justitieassistent van de dienst Slachtofferonthaal niet aan hulpverlening. Hij heeft wel de taak om slachtoffers door te verwijzen naar de bevoegde hulpverleningsdiensten (namelijk de diensten Slachtofferhulp, de CAW's enzovoort);
- de tussenkomst van de justitieassistent bestaat uit:
  a) het verstrekken van specifieke informatie over het dossier, zoals de betekenis van de onderzoeksdaden toelichten, de onderzoeksresultaten meedelen, vragen van het slachtoffer overbrengen naar de magistraat, alsook feedback geven aan het slachtoffer, beslissingen in hun context plaatsen, de gerechtelijke procedure toelichten enzovoort;
  b) bijstand verlenen tijdens een wedersamenstelling, burgerlijke partijstelling, dossierinzage, teruggave van overtuigingsstukken, tijdens de zittingen, bij de opmaak van een slachtofferverklaring en/of slachtofferfiche;
  c) verwijzing naar gespecialiseerde diensten;
- de justitieassistent Slachtofferonthaal heeft eveneens een structurele opdracht in de algemene verbetering van het (arrondissementele) slachtofferbeleid, ter voorkoming van secundaire victimisering. Door signalerings- en sensibiliseringsacties probeert hij de actoren die verantwoordelijk zijn voor slachtofferzorg, te

responsabiliseren. Die structurele taken hebben betrekking op alle diensten en personen op het niveau van het gerechtelijk arrondissement die in aanraking komen met slachtoffers van misdrijven. Concreet bestaat de tussenkomst van de justitieassistent uit de volgende aspecten: deelname aan het welzijnsteam, deelname aan de arrondissementele raad, het signaleren van knelpunten inzake slachtofferzorg en de coördinatie, organisatie en opvolging bij de aanpak van bepaalde knelpunten.

De onderstaande taken behoren niet tot het takenpakket van slachtofferonthaal:
- het verstrekken van algemene informatie. Algemene informatie moet door andere diensten worden verstrekt, zoals de politiediensten, de parketadministratie, het griffiepersoneel, het geïntegreerd breed onthaal, de CAW's enzovoort. In de praktijk moet dat evenwel genuanceerd worden omdat een te strikte afbakening leidt tot secundaire victimisering;
- crisisinterventie door als eerste instantie tussenbeide te komen. Zo is het bijvoorbeeld niet de taak van de justitieassistent om een overlijden te melden;
- juridisch advies. De justitieassistenten moet de persoon naar de bevoegde diensten doorverwijzen, meer bepaald naar de balie, het geïntegreerd breed onthaal, de juridische eerstelijnsbijstand of het bureau voor juridische bijstand.

Een kwaliteitsvolle slachtofferzorg blijft een samenspel van verschillende actoren. Dit voorstel van decreet houdt de taak van slachtofferonthaal bij de justitiehuizen.

Anderzijds erkennen de indieners van dit voorstel van decreet de noodzaak van een duidelijk informatie- en aanspreekpunt voor slachtoffers. Verschillende slachtoffers ervaren het aanbod voor slachtoffers als ongestructureerd en weten niet waarvoor ze bij welke organisatie terechtkunnen. Het opzetten van één informatie- en aanspreekpunt voor slachtoffers is zinvol. Dat 'slachtofferloket' kan de frontoffice zijn, die informatie, advies en eerste ondersteuning biedt en, als dat nodig of gewenst is, doorverwijst. Het loket moet fungeren als wegwijzer voor verschillende diensten. De eerste stappen in die richting zijn intussen gezet. Zo werd in de beleidsbrief Welzijn, Volksgezondheid en Gezin 2016-2017 aangekondigd dat er een duidelijk aanspreekpunt voor slachtoffers gecreëerd zal worden. De CAW's zullen daarin een belangrijke rol spelen. Slachtofferonthaal zal in de backoffice worden gepositioneerd als een gemandateerde tussenkomst noodzakelijk is. Dat belet niet dat slachtoffers nog altijd rechtstreeks bij slachtofferonthaal terechtkunnen voor bijstand tijdens de procedure. Het decreet bepaalt verder ook de wijze van informatie-uitwisseling tussen de justitiehuizen en de andere actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van de opdracht.

Ook in de bijstand aan slachtoffers zal vertrokken worden van een trajectbenadering, waarbij de verschillende diensten op een geïntegreerde wijze samen met het slachtoffer op pad gaan om herstel te krijgen. Rondpunt vzw werkt momenteel een trajectbegeleiding voor verkeersslachtoffers uit die inspirerend kan zijn voor begeleiding van alle slachtoffers.

Daarnaast wordt afstemming gezocht tussen de begeleiding van daders en slachtoffers in een geïntegreerde benadering. De casuscoördinatie in de aanpak van intrafamiliaal geweld zoals in de Family Justice Centers en herstelbemiddeling zijn intussen bekende voorbeelden van die geïntegreerde benadering.

- Maatschappelijke onderzoeken

De justitiehuizen hebben de opdracht om op vraag van de familierechtbanken maatschappelijke onderzoeken te verrichten over de uitoefening van het gezamenlijk ouderlijk gezag en het recht op persoonlijk contact van ouders en grootouders. De onderzoeken in het kader van binnenlandse adoptie werden vanaf medio 2016

overgenomen door de binnenlandse adoptiediensten. Die wijziging werd opgenomen in het decreet Binnenlandse Adoptie van 3 juni 2015.

In de visie tot op heden is de burgerlijke opdracht 'een dynamisch proces van verzamelen van informatie in een welbepaalde context op een welbepaald moment'. Een dergelijk maatschappelijk onderzoek onderscheidt zich enerzijds van de enquête (een opdracht die de politie uitvoert om te verifiëren), en anderzijds van het expertiseverslag (dat een meer specifieke kennis vraagt). Het is geen behandeling (wat een opvolging in de tijd vraagt), noch een begeleiding. Het maatschappelijk onderzoek is geen onderhandelingsproces en betreft evenmin familiale bemiddeling. Het blijft een loutere informatieopdracht aan de familierechtbank.

Het louter overmaken van die standpunten aan de rechter heeft een beperkte meerwaarde. Het leidt tot complexe situaties waarbij de justitieassistent verschillende rollen heeft: bemiddelaar, spreekbuis voor het kind, degene die ouders tot gedragsverandering wil aanzetten enzovoort. De combinatie van de verschillende rollen is niet efficiënt.

Daarom kan in de benadering van het conflict tussen de ouders beter vertrokken worden vanuit het kind, om vanuit die benaderingswijze terug te koppelen naar de ouders en zo een meer consensuele oplossing na te streven. De justitieassistent zal daardoor een actievere rol spelen in de conflicthantering en zich niet beperken tot een loutere informatieopdracht. In voorkomend geval wordt doorverwezen naar de gepaste hulpverlening, waarbij de justitieassistent de opvolging kan verzekeren. Dat kan een bemiddelingsdienst zijn, individuele of groepstherapie, de neutrale bezoekruimte van een CAW, vormingsprojecten, het aanbod binnen de jeugdhulp.

2° Uitbouwen, installeren, faciliteren en in stand houden van sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden en netwerken op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg, met het oog op een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen

Artikel 5, 2°, omschrijft de opdrachten die aan de justitiehuizen worden toebedeeld in het kader van het uitbouwen, installeren, faciliteren en in stand houden van samenwerkingsverbanden en netwerken, met het oog op een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen.

Daarmee geeft dit voorstel van decreet invulling aan de zogenaamde 'schakelfunctie' of 'kruispuntfunctie' die de justitiehuizen moeten vervullen. Vanuit zijn positionering op de brug tussen verschillende instantie (zowel justitie, politie, welzijn, hulp- en dienstverlening) en zijn ervaring met het samenbrengen van diverse sectoren is het justitiehuis als overheidsinstantie uitstekend geplaatst om de rol van facilitator van dergelijke netwerken en samenwerkingsverbanden op zich te nemen.

Toch is er op het terrein een duidelijke behoefte aan een meer expliciete positionering van een regie- en faciliterende rol bij de informatie-uitwisseling tussen welzijn, politie en justitie in bepaalde materies.

Er bestaan al diverse samenwerkingsverbanden en netwerken, maar een structurele regierol ontbreekt dikwijls. Die netwerken hebben verschillende doelstellingen:
- het in contact brengen van alle schakels uit een keten;
- informatie uitwisselen, al dan niet casusgebonden en al dan niet anoniem;
- de verschillende trajecten beter op elkaar afstemmen of op elkaar laten aansluiten om meer continuïteit en synergie in de ketenaanpak te bereiken;
- bestaande netwerken en samenwerkingsverbanden rationaliseren;
- de toeleiding naar de hulp- en dienstverlening faciliteren.

Sommige van die taken binnen de schakelfunctie kunnen structureel van aard zijn en andere kunnen beperkt in de tijd zijn. Het is in elk geval de bedoeling om voldoende innovatief en kort op de bal uitdagingen en fenomenen te kunnen aanpakken, waarbij rekening kan worden gehouden met de lokale context. De schakelfunctie in de netwerken en de samenwerkingsverbanden spitst zich toe op opdrachten of fenomenen in de context van een geïntegreerde zorg voor slachtoffers en daders, bijvoorbeeld bij intrafamiliaal geweld, radicalisering, seksueel geweld, een psychiatrische problematiek enzovoort. Er moet worden verduidelijkt dat die regie- en faciliterende rol voor informatie-uitwisseling beperkt blijft tot opdrachten en fenomenen op het kruispunt tussen welzijn, politie en justitie. Zo vallen bijvoorbeeld casusoverleg voor gezinnen in armoede, energieschulden of schulden voor huisvesting buiten de scope van die opdracht.

Bovendien is het niet de ambitie om die rol van bij de aanvang in alle gevallen of bij alle fenomenen op te nemen. Er moeten prioriteiten worden bepaald. Dat zou bijvoorbeeld kunnen door rekening te houden met de prioriteiten in het vervolgingsbeleid die bepaald zijn door het College van Procureurs-generaal, waarbij ook de Vlaamse Gemeenschap sinds de zesde staatshervorming betrokken wordt, en het beleidsplan van de provinciale procureurs. Op die manier kan een maximale aansluiting gevonden worden tussen het vervolgingsbeleid en een gemeenschapsgericht uitvoeringsbeleid.

In het bijzonder moet in deze context ook verwezen worden naar de recente opmars van de ketenaanpak en het casusoverleg. Een voorbeeld daarvan zijn de vormen van casuscoördinatie, waarin een multidisciplinaire benadering wordt vooropgesteld voor intrafamiliaal geweld en partnergeweld, en waarbij casusgebonden overleg wordt georganiseerd over de gevallen die worden aangemeld. Momenteel wordt een dergelijke ketenaanpak in heel Vlaanderen ingevoerd volgens het principe één gezin, één plan.

Een rol is daarbij weggelegd voor de zogenaamde provinciale coördinatoren geweld, die vanaf 2018 tot de justitiehuizen behoren in het kader van de interne staatshervorming. Dit artikel wil de decretale basis vormen die dergelijke opdrachten toewijst aan de justitiehuizen.

Het streven naar een geïntegreerde aanpak via netwerking en ketenaanpak is bovendien niet nieuw voor de justitiehuizen. Justitieassistenten werken nu al dikwijls via die methodiek en brengen, weliswaar tot nu toe alleen voor hun gemandateerde opdrachten, diverse betrokken actoren samen.

Het beroepsgeheim van diverse actoren die aan een dergelijke multidisciplinaire aanpak meewerken, beperkt momenteel het delen van informatie met andere deelnemers aan het overleg, die al dan niet zelf onder een geheimhoudings- of discretieplicht vallen, maar een andere finaliteit nastreven (gerechtelijk, therapeutisch, medisch enzovoort). Het federaal initiatief tot invoering van een nieuw artikel 458ter in het Strafwetboek beoogt een kader te scheppen voor een dergelijk (casus)overleg. Het beroepsgeheim kan tot op zekere hoogte doorbroken worden met het oog op, onder meer, de bescherming van de fysieke en psychische integriteit van de persoon of van derden. Op zich volstaat dat niet: artikel 458ter van het Strafwetboek bepaalt dat bij wet, decreet of in de met redenen omklede toestemming van de procureur des Konings minstens bepaald zal moet worden wie aan het overleg kan deelnemen, met welke finaliteit dat overleg plaatsheeft en volgens welke voorwaarden het overleg zal plaatsvinden.

Dat vormt duidelijk een nieuwe opdracht voor de justitiehuizen, die verschilt van het louter mandaatgericht werken om een beslissing van een opdrachtgever uit te voeren. Zo kan het opzet van een casusoverleg ook in hoofdzaak preventief zijn. Het uitgangspunt is dat een drager van het beroepsgeheim kan beschikken over

bepaalde informatie die hij onrustwekkend vindt. Die onrustwekkende informatie kan voortvloeien uit bepaalde indicaties, gedragingen of bewoordingen van de geheimgerechtigde, die in de afweging niet volstaan om ofwel gebruik te maken van het spreekrecht of van de toepassing van de noodtoestand, maar die de drager van het beroepsgeheim ernstig doen twijfelen over zijn eigen mogelijkheid om de fysieke en psychische integriteit van de persoon, van derden of van de openbare veiligheid of de veiligheid van de Staat zelf te kunnen beschermen. Het delen van dergelijke gegevens in het kader van een casusoverleg, maakt dat die indicaties in een ruimer kader van de hulpverlening, en van de politionele en gerechtelijke autoriteiten kunnen worden afgetoetst en beter in een kader kunnen worden geplaatst. Dat laat de betrokken instanties toe om op de verschillende leefgebieden van de betrokkene, zo nodig, de passende interventies te kunnen doen, in samenspraak met de andere deelnemers aan het casusoverleg, met zicht op het ruimere kader van begeleiding, opvolging of vervolging. Het casusoverleg laat met andere woorden toe om verschillende puzzelstukken samen te leggen tot een meer coherent en begrijpelijk geheel.

De expertise die wordt opgedaan bij het samenbrengen van de verschillende partners, kan structureel bijdragen tot het uitvoeren van andere opdrachten vanuit die schakelfunctie.

3° Ondersteunende opdrachten

Artikel 5, 3°, handelt over de ondersteunende opdrachten die veeleer structureel van aard zijn en de ondersteuning beogen van onder meer:
- een coherent Vlaams beleid met betrekking tot een gemeenschapsgerichte justitie;
- beleidsvoorbereidend werk, gericht op een coherente uitvoering van de opdrachten en de doelstellingen;
- de ondersteuning van het overleg en de samenwerking van de Vlaamse Regering met de andere gemeenschappen, de federale overheid en de gerechtelijke overheid;
- het stimuleren van en deelnemen aan overleg en samenwerking met de andere actoren en met de opdrachtgevers;
- het vervullen van een signaalfunctie, zowel naar de andere actoren en de opdrachtgevers als naar het beleid.

Artikel 6

Dit artikel regelt de organisatie van de justitiehuizen.

De justitiehuizen bestaan uit een centraal bestuur en gedecentraliseerde diensten. Onder de gedecentraliseerde diensten vallen het Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) en de justitiehuizen.

Naar aanleiding van de Vlaamse inkanteling wordt bij de herijking van de organisatiestructuur voor de volgende vier uitgangspunten geopteerd:
a) organisatorische schaalvergroting van de buitendiensten;
b) behoud en versterken van de lokale toegankelijkheid;
c) maximale afstemming op de regionale indeling en spreiding van de partners;
d) beheersbare 'span of control', op basis van personeelsbeheer en kwaliteitsborging.

In navolging van eerdere fusiebewegingen in het gerechtelijk landschap en de hulp- en dienstverlening (zorgregio's) wordt geopteerd voor een organisatorische schaalvergroting en een maximale aansluiting bij de hervormde gerechtelijke arrondissementen. Dat impliceert ook meer homogene regio's met oog voor een meer efficiënte interne aansturing en met oog voor een meer gelijk gespreide inzet

van middelen ten opzichte van het aantal inwoners. Vanwege de herkenbaarheid wordt voor die buitendiensten de benaming 'justitiehuis' behouden.

Ondanks de behoefte aan een organisatorische schaalvergroting blijft de lokale inplanting een cruciaal gegeven, gelet op de behoefte aan nabijheid en directe dienstverlening aan de Vlaamse burgers. De Vlaamse Regering kan om die redenen een of meer afdelingen en/of antennes van de justitiehuizen of van het VCET oprichten. Een justitiehuis waarvan het werkingsgebied overeenstemt met een gerechtelijk arrondissement (bijvoorbeeld Oost-Vlaanderen), kan opgedeeld worden in verschillende afdelingen (bijvoorbeeld Gent, Dendermonde, Oudenaarde), naar analogie met de manier waarop de rechtbanken van eerste aanleg zijn georganiseerd. Antennes kunnen geconcretiseerd worden op verscheidene locaties:
- de rechtbanken en de parketten (cf. huidige diensten slachtofferonthaal en bemiddeling in strafzaken);
- creatie van eigen antennes;
- aansluiting bij bestaande initiatieven (veiligheidshuis, Sociaal Huis, Vlaamse administratieve centra, lokale overheden enzovoort).

Het aantal afdelingen of antennes en de locaties ervan kunnen variëren afhankelijk van de behoeften en de mogelijkheden bij de lokale partners en actoren en bij de samenwerkingsverbanden.

Artikel 7

Artikel 4, §1, 2°, van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, afgekort WVP, stelt dat persoonsgegevens voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden moeten worden verkregen.

In dit artikel worden de doelstellingen van de verwerking van persoonsgegevens door de justitiehuizen opgenomen, meer bepaald het uitvoeren van de mandaatgerichte opdrachten (artikel 5, 1°) en de netwerkcoördinatie (artikel 5, 2°), het beleid en het beheer van de eigen organisatie, het afleggen van verantwoording aan de Vlaamse Regering, het wetenschappelijk onderzoek en de statistische doeleinden, en de berekening van de evolutie van het aantal opdrachten ter uitvoering van de federale wetgeving, vermeld in artikel 47/10, derde lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

De uitvoering van die opdrachten waarbij persoonsgegevens worden verwerkt, past in het kader van de uitoefening van een openbaar belang als vermeld in artikel 5, e, WVP.

Er moet worden gewezen op de recente Europese regelgeving in dat verband:
1° verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG, kortweg de algemene verordening Gegevensbescherming. Die verordening is rechtstreeks van toepassing en hoeft niet in Belgisch recht omgezet te worden;
2° richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad, hierna de richtlijn Politie en Justitie inzake gegevensbescherming te noemen. Deze richtlijn moet wel in Belgisch recht worden omgezet, wat een bevoegdheid van

de federale overheid is. Alle opdrachten die niet strikt onder deze richtlijn vallen, worden hoe dan ook door de algemene verordening Gegevensbescherming beheerst. De omzetting van de richtlijn Politie en Justitie moet vanaf 6 mei 2018 uitwerking hebben.

In afwachting blijft de wet van 8 december 1992 voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens integraal van toepassing

Artikel 7, tweede lid, machtigt om een gegeven voor een ander doel te verwerken dan dat waarvoor het werd verzameld, voor zover het om een doeleinde gaat dat in het eerste lid is vervat. Een dergelijke verdere verwerking moet verenigbaar zijn met de doeleinden die vereist worden door artikel 4, 2°, van de WVP. Daarbij kan ook worden verwezen naar artikel 4, 2, van de richtlijn Politie en Justitie, dat uitdrukkelijk in die mogelijkheid voorziet.

Het wordt aan de Vlaamse Regering overgelaten om de categorieën van gegevens die ten aanzien van de verschillende categorieën van personen kunnen worden verwerkt, te omschrijven. Daarbij wordt op de eerste plaats gedacht aan de traditionele opdeling die de Privacycommissie hanteert en die een onderscheid maakt tussen identificatiegegevens, gerechtelijke gegevens en gegevens die de gezondheid betreffen.

Zoals werd verduidelijkt in de toelichting bij de definities, wordt de voorkeur gegeven aan het begrip gecodeerde persoonsgegevens.

Artikel 8

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid om, bij het uitvoeren van een opdracht, ook gevoelige gegevens te verwerken, meer bepaald gegevens over de afkomst, de religieuze of levensbeschouwelijke overtuiging, of het seksueel gedrag of de seksuele geaardheid. Hoewel artikel 6, §1, van de wet over de verwerking van persoonsgegevens (WVP) dat principieel verbiedt, kan het decreet op dat verbod een uitzondering vaststellen: artikel 6, §2, l, van de WVP bepaalt immers dat een wet, een decreet of een ordonnantie om een belangrijke reden van publiek belang de verwerking van die gegevens kan toestaan.

Ook de verwerking van gerechtelijke gegevens is onontbeerlijk voor de verwezenlijk van de doeleinden. Het decreet laat dat uitdrukkelijk toe in het kader van de opdrachten van de justitiehuizen, zodat voldaan is aan de voorwaarde, gesteld in artikel 8, §2, b, van de WVP.

Als dat relevant en noodzakelijk is voor de uitvoering van een opdracht, moeten ook gezondheidsgegevens worden verwerkt, meer bepaald persoonsgegevens die verband houden met de fysieke of mentale gezondheid van de justitiabele. Als dat niet kan onder de verantwoordelijkheid van een beroepsbeoefenaar in de gezondheidszorg, is daarvoor de schriftelijke toestemming van de betrokkene vereist overeenkomstig artikel 7, §4, WVP.

Artikel 9

Dit artikel stelt de rechtsgrond vast om gegevens te verwerken over verschillende categorieën van natuurlijke personen. Er kan verwezen worden naar artikel 6 van de richtlijn Politie en Justitie. Artikel 6 schrijft voor om, voor zover dat mogelijk is, een duidelijk onderscheid te maken tussen persoonsgegevens over verschillende categorieën van betrokkenen, zoals personen over wie vermoedens bestaan dat ze een strafbaar feit hebben gepleegd of zullen plegen, veroordeelde personen, slachtoffers en andere betrokken personen.

Artikel 10

Op grond van de Privacywet heeft een justitiabele het recht om van de verwerkingsverantwoordelijke uitsluitsel te krijgen over het feit of zijn persoonsgegevens al dan niet verwerkt worden en, als dat het geval is, om die persoonsgegevens in te zien en er informatie over te verkrijgen. Dat principe is ook opgenomen in de voormelde Europese regelgeving betreffende de gegevensbescherming, met de mogelijkheid om onder welbepaalde voorwaarden, wettelijke maatregelen te treffen om het inzagerecht van de betrokkene geheel of gedeeltelijk te beperken. Dit artikel strekt ertoe de toegang tot de gegevens die bij de justitiehuizen worden bewaard, te beperken.

Een vergelijkbare beperking is terug te vinden in artikel 77, §8, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp, dat het toegangsrecht regelt tot de gegevens die verzameld en verwerkt worden door de sociale diensten voor gerechtelijke jeugdhulpverlening.

Er kan geen toegang gegeven worden tot gegevens die bestemd zijn voor de opdrachtgever in het kader van het mandaat. Dat betekent niet dat de stukken waarin die gegevens zijn verwerkt, niet kunnen worden ingezien. De betrokken justitiabele kan zich wenden tot die opdrachtgever, waarbij het inzagerecht kan worden gerealiseerd overeenkomstig de gerechtelijke procedure. Er moet verzekerd worden dat ook op dat punt de gerechtelijke procedure wordt gerespecteerd en de mogelijkheid om de stukken in te zien op één plaats wordt gecentraliseerd. Het behoort tot de prerogatieven van de opdrachtgever om al dan niet inzage te geven in dossierstukken, overeenkomstig de specifieke bepalingen die daarover in de gerechtelijke procedure zijn opgenomen. Het mag niet mogelijk zijn om dat te omzeilen door voor een inzagerecht te zorgen bij de justitiehuizen of het VCET. Zo kan het op basis van het geheim van het strafonderzoek ook absoluut niet de bedoeling zijn dat iemand op die manier inzage krijgt in gegevens die onder het geheim van dat strafonderzoek vallen.

In het eerste lid van artikel 10 wordt verwezen naar de algemene verordening Gegevensbescherming die, zoals gezegd, principieel van toepassing is. Er wordt meer bepaald gebruikgemaakt van de uitzonderingen op het verwerkingsverbod zoals die worden omschreven in artikel 9, tweede lid, van de AVG. Dat brengt dus met zich mee dat een aantal rechten uit de AVG niet van toepassing zijn, bijvoorbeeld het recht op overdraagbaarheid van gegevens (artikel 20, AVG).

Het tweede lid stelt dat het eerste lid geen afbreuk doet aan de toepassing van de federale wet die de Richtlijn Politie en Justitie zal omzetten en die ongetwijfeld beperkingen op het toegangsrecht zal vaststellen.

Artikel 11

Dit artikel geeft precies aan welke bronnen er door de justitiehuizen kunnen worden geraadpleegd. Het gaat om informatie die strikt noodzakelijk is om hun opdrachten te kunnen uitvoeren.

In de eerste plaats gaat het om de informatie die de opdrachtgever ter beschikking stelt in het mandaat. De concrete stukken waarover de justitiehuizen kunnen beschikken, worden in de meeste gevallen opgesomd in de federale regelgeving. De justitiehuizen hebben een principieel recht op toegang tot de gerechtelijke en administratieve dossiers op grond van artikel 7 van het samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat en de Gemeenschappen met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de justitiehuizen. Daarin verbindt de Federale Staat er zich toe om, in overleg met de gerechtelijke overheid, een structurele en algemene regeling uit te werken op grond waarvan de justitiehuizen

toegang krijgen tot de informatie uit de gerechtelijke en administratieve dossiers die noodzakelijk is voor de uitoefening van hun opdrachten.

Als informatie bij de justitiabele zelf wordt gehaald, of bij diens verwanten of andere personen uit diens sociale context, dan moet hun worden meegedeeld waar de inzameling van die informatie toe dient. Dat gebeurt ten aanzien van de justitiabele in het kader van de rolverklaring, beoogd in artikel 17, 3°, van dit decreet.

De andere actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van de opdracht, zijn de personen of instanties die effectief een eigen specifieke rol opnemen bij de tenuitvoerlegging van de gerechtelijke beslissing of bij een opdracht als vermeld in artikel 5, 2°. Wie die actoren zijn, verschilt van mandaat tot mandaat en van opdracht tot opdracht.

In de tweede paragraaf wordt specifiek opgesomd welke elementen de actoren die een gespecialiseerde begeleiding, omkadering of behandeling opnemen in het kader van een opdracht als vermeld in artikel 5, 1°, melden in een verslag dat gericht is aan het justitiehuis. Er wordt van die actoren verwacht dat ze minimaal informatie verstrekken over:
1° de daadwerkelijke aanwezigheden van de justitiabele op de gemaakte afspraken;
2° de afwezigheden van de justitiabele die niet gerechtvaardigd zijn;
3° de eenzijdige stopzetting van de begeleiding, omkadering of behandeling door de justitiabele;
4° de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden;
5° zo mogelijk, het richtinggevende alternatief als de opgelegde begeleiding, omkadering of behandeling niet geschikt is of niet voldoet.

Deze bepaling doet geen afbreuk aan de informatie-uitwisseling, vermeld in artikel 15. Diverse federale wetten voorzien in een vergelijkbare bepaling die ertoe strekt diezelfde actoren in te dekken als ze minimale informatie aan de gerechtelijke overheid bezorgen. Voorbeelden zijn artikel 62, §4, van de wet Externe Rechtspositie, artikel 57, §5, van de Interneringswet, artikel 9bis van de Probatiewet, artikel 35, §6, van de wet Voorlopige Hechtenis en artikel 9 van het samenwerkingsakkoord inzake de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik.

Als de actor een beroepsgeheim in acht moet nemen, moet hij het verstrekken van dergelijke minimale informatie kunnen rechtvaardigen, zonder dat daarbij sprake is van een miskenning of uitholling van dat beroepsgeheim. Het gaat om moeilijkheden die extrinsiek zijn aan de therapeutische vertrouwensrelatie.[24] Onder 'situaties die een ernstig risico inhouden voor derden' kunnen ze de gevallen verstaan waarin het gerechtvaardigd is om het beroepsgeheim te doorbreken.

Het vijfde punt is een nieuw element dat tegemoetkomt aan de noodzaak om te kunnen beschikken over een richtinggevend alternatief, zonder dat er evenwel sprake is van een expertiseverslag, wat onverenigbaar zou zijn met de rol van behandelaar.

Bij de verwerking van de informatie, vermeld in paragraaf 1 en 2, respecteren de justitiehuizen het principe van de minimale gegevensverwerking. Dat principe is terug te vinden in zowel artikel 4, 3°, van de WVP, als in artikel 5, 1, c, van de algemene verordening gegevensbescherming en in artikel 4, 1, c, van de richtlijn Politie en Justitie. De verwerking moet toereikend zijn, ter zake dienen en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor het doeleinde waarvoor de gegevens worden verwerkt.

[24] Wet betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, Verslag namens de Commissie voor de Justitie, DOC 50 0695/009, p. 58.

Artikel 12

Dit artikel handelt over de verwerking van gegevens in bestanden. De gegevens die worden verzameld met het oog op het uitvoeren van de opdrachten, moeten ook verwerkt worden in beperkt toegankelijke en veilige digitale systemen.

Voor het elektronisch toezicht wordt momenteel de applicatie SISET gebruikt en bij de justitiehuizen gaat het over de applicatie SIPAR.

Het samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de Justitiehuizen bepaalt in artikel 8, §1, al de wijze van registratie: "De Gemeenschappen verbinden er zich toe om de opdrachten die hen worden toevertrouwd door de federale instanties te registreren en de informatie-uitwisseling tussen de justitiehuizen te garanderen.". In paragraaf 2 van hetzelfde artikel worden de minimaal te registreren gegevens opgenomen:
- de identificatiegegevens van de justitiabele;
- de feiten;
- de opdrachtgever;
- de aard en de termijn van de opdracht;
- de eventuele opgelegde voorwaarden.

Bovendien bepaalt paragraaf 3 dat er in het kader van Interministeriële Conferentie voor de Justitiehuizen kan worden overeengekomen om aanvullende gegevens te registreren en voorwaarden op te stellen voor de informatie-uitwisseling tussen de justitiehuizen.

Voor iedere interne gebruiker wordt uitgegaan van het principe dat de toegang tot de dossiers, gegevens en informatie in de databanken strikt beperkt is tot de gemachtigde personen en tot de gegevens die zij nodig hebben voor het uitoefenen van hun taken. Daarbij sluit ook het onderscheid aan tussen personen die beheersbevoegdheden hebben (schrijfrechten: gegevens invoeren of wijzigen) en de personen die alleen een consultatiebevoegdheid hebben (leesrechten: gegevens bekijken zonder ze te kunnen wijzigen). De gegevens worden bij een wijziging ook niet fysiek gewist uit het systeem, ze worden 'overschreven' zodat de voortgang kan worden nagegaan.

De bewaartermijn van de gegevens wordt bepaald in de archiefselectielijsten. Die lijsten zijn in 2011 opgemaakt in samenwerking met het Algemeen Rijksarchief.

Artikel 13

Dit artikel beoogt een unieke identificatie van de justitiabelen, gelet op de uitwisselbaarheid van de gegevens over een natuurlijke persoon vanuit verschillende gegevensbestanden. Het rijksregisternummer en het nummer van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid fungeren al als unieke identificatiemiddelen. Aangezien het gebruik van het rijksregisternummer aan strenge voorwaarden is verbonden, stelt dit artikel expliciet de mogelijkheid vast om dat nummer te gebruiken.

Artikel 14

De personeelsleden van de justitiehuizen zijn gehouden tot professionele discretie met betrekking tot de feiten en gegevens waarvan ze kennis krijgen vanuit hun functie. Vertrouwelijke gegevens kunnen alleen gedeeld worden met anderen als die ook gerechtigd zijn om die informatie te ontvangen.

De informatie waarover de personeelsleden overeenkomstig artikel 11 en 12 van dit voorstel van decreet beschikken, kan dus niet zomaar gedeeld worden met anderen, zowel binnen de eigen organisatie als daarbuiten. Delen van de informatie in de eigen organisatie is mogelijk (bijvoorbeeld consultatie van eerdere verslagen die zijn opgemaakt in het kader van andere mandaten met betrekking tot dezelfde justitiabele), maar beperkt tot datgene wat nodig is voor de uitvoering van de opdracht (need-to-knowprincipe).

Dit artikel omschrijft aan welke actoren de justitiehuizen met het oog op het uitvoeren van een specifieke opdracht informatie kunnen bezorgen en welke principes ze daarbij in acht moet nemen. Ook daarvoor geldt dat de gegevens alleen gedeeld mogen worden met personen die gerechtigd zijn om die informatie te ontvangen en voor zover zij die informatie nodig hebben.

In het kader van de gemandateerde opdrachten (artikel 5, 1°) kunnen de justitiehuizen aan hun opdrachtgevers de informatie bezorgen die noodzakelijk en relevant is voor de uitvoering van de specifieke opdracht.

Daarnaast bepaalt dit artikel dat de justitiehuizen informatie kunnen delen met andere actoren die een eigen rol te vervullen hebben bij de uitvoering van die opdrachten. Om welke actoren het gaat, verschilt van mandaat tot mandaat. Het gaat onder meer om:
- de politiediensten, die een specifieke rol en verantwoordelijkheid hebben in het toezicht op de personen die onderworpen zijn aan een straf of een gerechtelijke maatregel, en op de naleving van de opgelegde voorwaarden (artikel 19 en 20 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt);
- de hulp- en dienstverlening die belast is met een gespecialiseerde begeleiding, behandeling of opleiding in het kader van een opgelegde voorwaarde;
- de prestatieplaatsen waar een werkstraf of dienstverlening wordt uitgevoerd;
- de gespecialiseerde inrichtingen vermeld in de interneringswet, waaronder de forensische psychiatrische centra;
- de penitentiaire overheid (bijvoorbeeld gevangenisdirectie, psychosociale dienst) met wie informatiedeling noodzakelijk is, bijvoorbeeld vanuit een gemeenschappelijk trajectproces met de justitiabele.

Daarnaast vinden de justitiehuizen een decretale grondslag in dit artikel voor het delen van informatie in het kader van hun opdrachten inzake netwerkcoördinatie (artikel 5, 2°; zie ook de uitgebreide toelichting bij artikel 5). Bij het uitbouwen, faciliteren en in stand houden van die netwerken en samenwerkingsverbanden is het delen van informatie tussen de actoren uit diverse betrokken sectoren (Welzijn, politie, Justitie) cruciaal om te komen tot een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen. Daarbij spelen de justitiehuizen een faciliterende rol bij de informatie-uitwisseling. Als het gaat om vormen van casusoverleg of casuscoördinatie als vermeld in artikel 458ter Strafwetboek, zullen de voorwaarden voor het overleg en de informatie-uitwisseling tussen de deelnemers nader geregeld worden in de wet, het decreet of de ordonnantie, of in de gemotiveerde toestemming van de procureur des Konings, waarin het overleg wordt georganiseerd.

Verder kunnen de justitiehuizen ook (gecodeerde) gegevens bezorgen aan de bevoegde instanties, met het oog op het beleid en het beheer van de organisatie, het afleggen van verantwoording aan de Vlaamse Regering, wetenschappelijk onderzoek en statistiek, en de berekening van de dotatie.

Het tweede lid gaat in op de andere gevallen waarin de justitiehuizen informatie kunnen bezorgen. Dat kan alleen voor zover dat bij of krachtens een wettelijke bepaling, of op grond van een samenwerkingsakkoord is opgelegd of toegestaan. Zo bepaalt artikel 53 van de wet op de externe rechtspositie (WERV) dat de straf-

uitvoeringsrechtbank bij de justitiehuizen de verslagen die over de veroordeelde in strafrechtelijke procedures zijn opgemaakt, kan opvragen.

Een andere mogelijkheid is dat de justitiabele zijn geïnformeerde en uitdrukkelijke instemming verleent om informatie te bezorgen. Zo is instemming vereist voor het bezorgen van informatie aan de vrijwillige hulp- en dienstverlening waarnaar de betrokkene eventueel wordt doorverwezen.

Bij elke bovenvermelde vorm van informatiedeling geldt dat zowel het feit dat er informatie gedeeld wordt, als de gegevens die daarbij gedeeld worden, noodzakelijk moeten zijn voor de uitvoering van de opdracht waarbinnen de informatiedeling past. De informatie die wordt bezorgd, moet toereikend zijn, moet ter zake dienen en mag niet bovenmatig zijn in verhouding tot de opdracht.

Welke gegevens gedeeld kunnen worden, is bovendien begrensd door het geheim van het onderzoek (artikel 28quinquies van het Wetboek van Strafvordering) en, in voorkomend geval, de instructies die de opdrachtgever geeft.

Artikel 15

Dit artikel geeft aan dat de informatie-uitwisseling tussen de justitiehuizen, het VCET, de opdrachtgevers en de betrokken actoren op de eerste plaats verloopt overeenkomstig de gerechtelijke procedure. De mogelijkheid van samenwerkingsakkoorden tussen de overheden, van gemeenschappelijke omzendbrieven, en van lokale en bovenlokale samenwerkingsprotocollen wordt daaraan toegevoegd.

De justitiehuizen bevinden zich op het kruispunt tussen welzijn en justitie. Dat brengt met zich mee dat de opdrachtgevers en de actoren waarmee de justitiehuizen in het kader van hun opdrachten informatie uitwisselen, behoren tot verschillende bevoegdheidsniveaus en beleidsdomeinen. Dat verklaart de complexiteit van de informatie-uitwisseling.

De opdrachten, vermeld in artikel 5, 1°, situeren zich binnen de gerechtelijke procedure. In de toepasselijke federale wetten en besluiten zijn bepalingen over de informatie-uitwisseling opgenomen. Zo wordt de informatie die de justitiehuizen verstrekken in hun voorlichtingsrapporten, nader omschreven. In de toelichting bij artikel 11 is gewezen op de minimale informatie die door de actoren van de gespecialiseerde hulp- en dienstverlening kan worden doorgegeven. De federale wetgever is bovendien bevoegd om de toegang tot het gerechtelijk dossier te regelen.

Dat belet niet dat de gemeenschappen binnen hun bevoegdheden bepalingen kunnen vaststellen over informatiedeling. Een sectorale regeling van de informatie-uitwisseling binnen één bevoegdheidsniveau of beleidsdomein verbindt alleen de actoren die binnen het toepassingsgebied vallen. Er is geen decreet dat (zoals het decreet Integrale Jeugdhulp) de hulp- en dienstverlening ten aanzien van meerderjarigen integraal omvat. Waar nodig kunnen, met het oog op een vlotte en efficiente informatie-uitwisseling tussen de bevoegde overheden, samenwerkingsakkoorden worden gesloten. Zo kan een ruim gedragen regeling worden uitgewerkt en kunnen de informatiestromen verder in kaart worden gebracht. Een voorbeeld is het samenwerkingsakkoord over de begeleiding en behandeling van daders van seksueel misbruik.

De minister van Justitie vaardigt regelmatig richtlijnen of circulaires uit voor de interpretatie en toepassing van federale regelgeving, om een zo groot mogelijke eenvormigheid bij de behandeling van de zaken te waarborgen. Waar dat nodig is, gebeurt dat in overleg met de bevoegde diensten van de gemeenschappen. Die bevoegde diensten kunnen ook in onderling overleg richtlijnen uitwerken. Een

recent voorbeeld is de gemeenschappelijke richtlijn over het elektronisch toezicht als autonome straf.

Het College van procureurs-generaal is belast met de coherente uitwerking en de coördinatie van het strafrechtelijk beleid. Het college maakt daartoe omzendbrieven op, in voorkomend geval in samenwerking met de minister van Justitie. Via de expertisenetwerken kunnen ook de gemeenschappen daarbij betrokken worden. In de context van de informatie-uitwisseling is de zogenaamde Col Infoflux van groot belang (de gemeenschappelijke omzendbrief 11/2013 van de minister van Justitie en het College van procureurs-generaal betreffende de informatie-uitwisseling met betrekking tot de opvolging van personen in vrijheid mits naleving van voorwaarden, en de procedure voor de opsporing van de veroordeelde of geïnterneerde personen die voortvluchtig of ontsnapt zijn). Die omzendbrief wordt onder impuls van het college geactualiseerd.

Aansluitend bij dat alles kunnen de justitiehuizen lokale of bovenlokale samenwerkingsprotocollen sluiten met de opdrachtgevers of met andere betrokken actoren. Zo kunnen specifieke samenwerkingsafspraken worden gemaakt met de hulp- en dienstverlening (CAW, ggz enzovoort) waarbij vooraf en genuanceerd wordt aangegeven welke relevante informatie gedeeld kan worden. Uiteraard gebeurt dat binnen het wettelijke kader en met respect voor ieders finaliteit. Bijzondere aandacht zal telkens besteed moeten worden aan het beroepsgeheim, dat de vertrouwensrelatie tussen hulpverlener en cliënt beschermt.

Artikel 16

Dit artikel stelt dat, opdat de justitiehuizen hun opdrachten zouden kunnen uitvoeren, toegang tot de relevante federale gegevensbanken een essentiële vereiste is en dat die toegang wordt gegarandeerd door het samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de Justitiehuizen, meer bepaald:

- artikel 6, tweede lid: de Federale Staat verbindt er zich toe om aan de justitiehuizen alle informatie ter beschikking te stellen die noodzakelijk is voor de uitoefening van hun opdrachten. Daartoe wordt aan de justitiehuizen toegang verleend tot de huidige en toekomstige informatiesystemen van de federale instanties overeenkomstig de regels die door de partijen in het kader van de Interministeriële Conferentie voor de Justitiehuizen worden uitgewerkt;
- artikel 9, tweede lid: de Federale Staat verbindt er zich toe om aan het Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht (NCET, meer bepaald de diensten die belast zijn met het elektronisch toezicht), alle informatie ter beschikking te stellen die noodzakelijk is voor de uitoefening van zijn bevoegdheden. Aan de diensten van het NCET wordt toegang verleend tot de huidige en toekomstige informatiesystemen van het directoraat-generaal penitentiaire inrichtingen van de federale overheidsdienst Justitie, de parketten en de strafuitvoeringsrechtbanken, overeenkomstig de regels die de partijen in het kader van de IMCJH hebben uitgewerkt.

Een voorbeeld van een toekomstig informatiesysteem dat ten tijde van het samenwerkingsakkoord nog niet bestond, is de 'Foreign Terrorist Fighters'-databank of FTF-databank. De toegang van onder meer de justitiehuizen tot die dynamische databank is geregeld bij het koninklijk besluit van 21 juli 2016 betreffende de gemeenschappelijke gegevensbank Foreign Terrorist Fighters en tot uitvoering van sommige bepalingen van de afdeling 1bis. Het informatiebeheer van hoofdstuk IV van de wet op het politieambt.

Aansluitend moet worden opgemerkt dat de federale regelgeving in artikel 593 van het Wetboek van Strafvordering een wettelijke grondslag vormt voor de toe-

gang van de justitiehuizen tot het strafregister. Op grond van artikel 593 hebben onder meer de "schriftelijk bij naam aangewezen ambtenaren van niveau A van de administratieve overheden belast met de tenuitvoerlegging van beslissingen in strafzaken en van maatregelen ter bescherming van de maatschappij (...) steeds en uitsluitend in het kader van hun bij wet bepaalde opdrachten waarvoor kennis van gegevens uit het Strafregister is vereist, toegang tot de daarin opgenomen persoonsgegevens.". Ze kunnen die bevoegdheid overdragen aan een of meer schriftelijk en bij naam aangewezen personen die onder hun gezag ressorteren.

Het Federaal Parlement behandelt momenteel een wetsvoorstel betreffende de verwerking van persoonsgegevens in Sidis Suite, de databank van de penitentiaire administratie van de FOD Justitie (voorstel van wet 'betreffende de verwerking van persoonsgegevens door de Federale Overheidsdienst Justitie in het kader van de uitvoering van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en van het beheer van de inrichtingen waar deze uitvoering plaats vindt'). Daarin wordt ook bepaald welke overheden, organen of diensten een geheel of gedeeltelijk recht op toegang hebben tot de in Sidis Suite verwerkte gegevens. Ook de toegang door de justitiehuizen is in de wet opgenomen. Sidis Suite wordt een authentieke gegevensbank inzake de strafuitvoering. Een koninklijk besluit zal de omvang en voorwaarden van dat recht op toegang verder bepalen.

Artikel 17

Dit artikel omschrijft een aantal basisprincipes die de personeelsleden van de justitiehuizen moeten respecteren in hun omgang met justitiabelen. Dat past in het kader van de bescherming van de rechtspositie van de niet-gedetineerde justitiabelen die de justitiehuizen of het VCET opvolgen, begeleiden of onder hun toezicht hebben. Deze algemene bepalingen over de rechtspositie moeten onderscheiden worden van de specifieke rechtspositie van de justitiabelen in de gerechtelijke procedure zoals die in de diverse federale wetten wordt omschreven. Zo worden de rechten en plichten van een persoon met een vrijheidsstraf van meer dan drie jaar aan wie beperkte detentie, elektronisch toezicht of een voorwaardelijke invrijheidstelling is toegekend, uitgebreid geregeld in de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten. Dat is onverminderd een federale bevoegdheid.

Verschillende bepalingen van dit artikel zijn geïnspireerd op de aanbevelingen van de Raad van Europa, in het bijzonder:
- Recommendation CM/Rec (2010)1 of the Committee of Ministers to member States on the Council of Europe Probation Rules (EPR);
- Recommendation CM/Rec(2014)4 of the Committee of Ministers to member States on electronic monitoring;
- Recommendation CM/Rec (2017)3 on the European Rules on Community Sanctions and Measures (CSM).

In het eerste punt worden de beschermde kenmerken opgenomen in het kader van het gelijkebehandelingsbeleid. Die zijn in overeenstemming met artikel 16, §3, van het decreet van 10 juli 2008 houdende een kader voor het Vlaamse gelijkekansen- en gelijkebehandelingsbeleid.

In het tweede punt wordt het principe opgenomen dat bij de uitgevoerde interventies voldoende rekening moet worden gehouden met de individuele bekwaamheden en behoeften van de justitiabele. Zo zal de ene justitiabele meer begeleiding nodig hebben dan de andere, waarbij diverse factoren een rol kunnen spelen, zoals (kans)armoede of een mentale beperking. Het principe van een indicatiestelling wordt hier ingeschreven om de meest geschikte interventie te bepalen. Bovendien wordt in dit artikel bepaald dat de justitieassistenten niet alleen de risico's in acht

nemen, maar ook de positieve factoren die versterkt kunnen worden om de doelstellingen efficiënter te bereiken.

Het derde punt wijst op het belang van een duidelijke rolverklaring en toelichting van het doel van de tussenkomst van de justitiehuizen. Transparant informeren over het kader waarin ze optreden, de manier van werken en het rapporteren is van essentieel belang. De interventies van de justitiehuizen kunnen immers sterk ingrijpen op het privéleven van de justitiabele, zodat ze recht hebben op een rolverklaring. Maar dat is ook van belang met het oog op de participatie van de justitiabele aan de uitvoering van de opdracht.

Het vierde punt handelt over het streven naar de medewerking en toestemming van de justitiabele, en daarbij aansluitend het correct informeren over de gevolgen van het gebrek aan medewerking. Transparantie op dat punt is in het belang van de justitiabele zelf en faciliteert bovendien de efficiënte uitvoering van de opdracht. Als een justitiabele zijn medewerking weigert bij de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, zal dat aan de opdrachtgever gemeld worden. Ook als een justitiabele, om welke reden ook, weigert samen te werken met het aangewezen personeelslid van de justitiehuizen, wordt dat aan de opdrachtgever gemeld, ook als er sprake is van beledigingen of bedreigingen. Er moet worden opgemerkt dat de instemming van de justitiabele niet de grondslag vormt voor de verwerking van persoonsgegevens: de grondslag daarvoor is de vervulling van een taak van algemeen belang, zoals werd opgemerkt in de toelichting bij artikel 7.

In het vijfde punt wordt, in afwijking van het vierde punt, benadrukt dat als het om een slachtoffer of nabestaande gaat, er steeds vertrokken wordt van een geïnformeerde en uitdrukkelijke toestemming van betrokkene.

Het zesde punt stelt het principe van het horen van de justitiabele voorop en het opnemen van zijn standpunt in het verslag aan de opdrachtgever, voor zover dat mogelijk is. De volgende factoren spelen daarbij een rol: het doel van de specifieke opdracht, de mate waarin overeenkomstig de gerechtelijke procedure gerapporteerd moet worden, de te beschermen belangen en uiteraard de houding van de justitiabele zelf. In afwijking van dit principe komt het dus voor dat aan de opdrachtgever gerapporteerd wordt, zonder dat daarbij vooraf de betrokken justitiabele is gehoord.

Het zevende punt beoogt zowel de deontologische code voor de personeelsleden van de Vlaamse overheid, als de daarbij aansluitende code die specifiek voor het personeel van de justitiehuizen geldt.

Het achtste punt stelt dat ten aanzien van een justitiabele die nog niet schuldig is bevonden, het vermoeden van onschuld in acht genomen moet worden. Dat is in het bijzonder van belang bij de vrijheid onder voorwaarden van een aangehouden persoon (artikel 35 van de wet Voorlopige Hechtenis), waarbij het uiteraard te taak van de gerechtelijke overheid is om te waken over de rechtsgeldigheid van de opgelegde voorwaarden.

Artikel 18

Dit artikel stelt een decretale grondslag vast voor het inschakelen van tolken of andere vormen van taalbijstand. Een correcte uitvoering van de opdrachten veronderstelt de mogelijkheid van vlotte communicatie met de justitiabele zodat, als dat nodig is, een beroep moet kunnen worden gedaan op een dergelijke bijstand.

De gerechtelijke overheid heeft een wettelijke verplichting om in het kader van gerechtelijke procedures, waar dat nodig is, een tolk in te schakelen. De relevante wettelijke bepaling is opgenomen in artikel 31 van de wet van 15 juni 1935 op het

gebruik der talen in gerechtszaken. Slachtoffers kunnen zich ten aanzien van de gerechtelijke overheid beroepen op artikel 7 van richtlijn 2012/29/EU tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffers van strafbare feiten. De inschakeling van een tolk in het kader van een gerechtelijke procedure komt ten laste van de gerechtskosten (Programmawet II van 27 december 2006, hoofdstuk 1).

Aansluitend daarbij is het voor de justitiehuizen vanuit deontologisch en methodologisch oogpunt noodzakelijk om, zo nodig, een beroep te doen op een tolk. Dat blijft beperkt tot de persoonlijke, vertrouwelijke gesprekken tussen justitieassistent en justitiabele bij de uitvoering van een opdracht, meer bepaald de gesprekken waarbij de justitiabele mondelinge verklaringen aflegt waarover een verslag wordt opgemaakt.

Artikel 19

Dit artikel stelt een decretale basis vast voor het sluiten van een verzekering die de risico's dekt van werkgestraften en dienstverleners bij de uitvoering van een werkstraf of dienstverlening, meer bepaald hun burgerlijke aansprakelijkheid en de schade die ze kunnen lijden door een lichamelijk ongeval. Een dergelijke verzekering was al gesloten door de federale overheid en is na de zesde staatshervorming opnieuw gesloten na een onderhandelingsprocedure. De formulering is geïnspireerd op artikel 6 van het decreet van 3 april 2009 betreffende het georganiseerde vrijwilligerswerk in het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Artikel 20

Dit artikel voorziet in de mogelijkheid voor de Vlaamse Regering om in voorkomend geval de onderlinge relatie tussen justitiabelen en de justitiehuizen nader te regelen. Hier wordt ook de relatie tussen de justitiabelen en de actoren, vermeld in artikel 22, beoogd, namelijk de actoren waarmee overeenkomsten worden afgesloten of die erkend worden, met het oog op gespecialiseerde behandelingen of begeleidingen. In de overeenkomsten of in de erkenningsvoorwaarden kunnen minimale regels worden opgenomen voor de omgang met justitiabelen. In het bijzonder kan daarbij gedacht worden aan het in acht nemen van de bekwaamheden van personen die een werkstraf of dienstverlening uitvoeren, en van de voorschriften voor hygiëne en veiligheid op de prestatieplaats.

Er moet worden herhaald dat de Vlaamse Gemeenschap onbevoegd is om de rechtspositie van de justitiabele in de gerechtelijke procedure te regelen. Ook als de justitiehuizen nadere invulling geven aan een straf of maatregel, gebeurt dat overeenkomstig de door de Koning bepaalde regels. Een voorbeeld is artikel 42 van de wet Externe Rechtspositie, dat de concrete invulling van de beperkte detentie en het elektronisch toezicht opdraagt aan de bevoegde diensten van de gemeenschappen. Een vergelijkbare bepaling is opgenomen in artikel 41 van de Interneringswet.

De mogelijkheid om zelf deelaspecten te regelen is in die zin duidelijk begrensd en beperkt tot de rechtspositie van de justitiabele in relatie tot de justitiehuizen en de voormelde actoren, voor zover daarbij geen afbreuk gedaan wordt aan de rechten en plichten die voortvloeien uit de gerechtelijke procedure. In het bijzonder kan daarbij gedacht worden aan de onderlinge relatie tussen een werkgestrafte of dienstverlener, en de prestatieplaats waar de werkstraf of de dienstverlening wordt uitgevoerd. Basisregels daarbij zijn dat, in de mate van het mogelijke, rekening wordt gehouden met de bekwaamheden van de betrokkene, en dat de voorschriften voor hygiëne en veiligheid onverminderd nageleefd worden.

Artikel 21

Dit artikel bevestigt de absolute behoefte aan samenwerking met de andere betrokken actoren om de doelstellingen van dit decreet te bereiken en de opdrachten, vermeld in artikel 5, uit te voeren. In het bijzonder worden de gerechtelijke en de penitentiaire overheid beoogd, waar de opdrachtgevers deel van uitmaken, alsook de actoren van de hulp- en dienstverlening waarmee wordt samengewerkt met het oog op een therapeutische behandeling of gespecialiseerde opleiding. Die laatste zijn onder meer de residentiële en ambulante voorzieningen, die tegemoetkomen aan de invulling van de opgelegde maatregel met betrekking tot een ziekteverschijnsel of een drank- of drugsverslaving. Andere relevante actoren die rechtstreeks betrokken kunnen zijn bij de tenuitvoerlegging van een straf of maatregel, zijn onder meer de politiediensten die specifieke taken hebben bij het toezicht op justitiabelen, de prestatieplaatsen waar een werkstraf of een dienstverlening wordt uitgevoerd en de inrichtingen die vermeld worden in de Interneringswet, waaronder de forensische psychiatrische centra. Daarnaast is er ook samenwerking in de zin van doorverwijzing naar de actoren die belast zijn met vrijwillige hulp- en dienstverlening, naar de OCMW's en naar de advocatuur. Daarbij wordt geen limitatieve opsomming beoogd van de personen en instanties waarmee samengewerkt moet en kan worden.

Artikel 22

In dit artikel wordt een rechtsgrond gecreëerd voor de subsidiëring van initiatieven die gespecialiseerde programma's of samenwerkingsverbanden aanbieden.

Met de zesde staatshervorming werden de bevoegdheden van de justitiehuizen overgeheveld naar de gemeenschappen, met inbegrip van opdrachten waarvoor een toelage kan worden verstrekt. Daarmee wordt de subsidiëring bedoeld op grond van het koninklijk besluit van 17 december 2003 betreffende de subsidiëring van instellingen die voorzien in een gespecialiseerde begeleiding voor burgers die betrokken zijn in een gerechtelijke procedure[25]. Ze werden aangewezen als de 'nationale projecten'.

Daarnaast worden de organisaties die belast zijn met de omkadering van justitiabelen bij de tenuitvoerlegging van straffen en maatregelen, ook nog steeds door de federale overheid gesubsidieerd. Dat gebeurt op grond van artikel 69, 4°, van de wet van 30 maart 1994 houdende sociale bepalingen. Het gaat om de zogenaamde 'globaal plan'-projecten.

Die projecten werden gefinancierd vanuit twee federale begrotingsfondsen: het veiligheidsfonds en het verkeersveiligheidsfonds. De fondsen zijn eind 2016 door de federale overheid afgebouwd en sindsdien worden de toelagen ten laste van een specifiek begrotingsartikel ingeschreven in de algemene uitgavenbegroting en uitbetaald door de FOD Justitie (artikel 69bis van de wet van 30 maart 1994).

Over die federale toelagen wordt jaarlijks overleg gepleegd in de IMCJH. Ze zijn het voorwerp van een protocolakkoord dat is gesloten tussen de Federale Staat en de gemeenschappen betreffende de subsidiëring van de omkadering van alternatieve straffen en strafrechtelijke maatregelen. De gemeenschappen zijn, voor rekening van de federale overheid, belast met het beheer van de subsidies die overeenkomstig die federale regelgeving worden toegekend. Daarbij krijgen niet alleen verenigingen zonder winstoogmerk een toelage, maar ook lokale overheden.

[25] *Parl.St.* Senaat 2012-13, nr. 5-2232/1, p. 62.

Het 'nationale subsidiekanaal', daarentegen, is volledig overgeheveld naar de gemeenschappen, met inbegrip van de middelen. In dit artikel wordt een rechtsgrond gecreëerd voor de subsidiëring door de Vlaamse overheid van initiatieven die gespecialiseerde programma's of samenwerkingsverbanden aanbieden voor justitiabelen ter uitvoering van een beslissing van een gerechtelijke of administratieve overheid, alsook van initiatieven die ter ondersteuning van de gespecialiseerde programma's en samenwerkingsverbanden of van vernieuwende projecten opgezet worden.

De beoogde activiteiten zijn in de eerste plaats gespecialiseerde programma's. Ze worden 'gespecialiseerd' genoemd omdat ze niet tot de eigen opdrachten van de justitiehuizen behoren, maar wel bijdragen tot de kwaliteitsvolle uitvoering van de opdrachten en tot het vermijden van recidive. In het bijzonder kan daarbij gedacht worden aan de omkadering van werkstraffen en dienstverleningen, alsook aan de organisatie van een vorming of opleiding die het ombuigen van rigide denkpatronen of negatief gedrag beoogt, of die sociale en probleemoplossende vaardigheden aanleert.

Gespecialiseerde samenwerkingsverbanden beogen op de eerste plaats de samenwerking met de zorg: justitiabelen die een behandeling moeten ondergaan, behoren efficiënt toegeleid te worden naar de meest geschikte zorg. Het gaat daarbij niet om vrijwillige hulpverlening, maar uitsluitend om zorg die in een justitieel kader als voorwaarde is opgelegd.

Artikel 23

Dit artikel bepaalt dat de Vlaamse Regering per beleidsdomein binnen de beschikbare budgetten in de nodige instrumenten, middelen en personeel voorziet zodat die beleidsdomeinen als betrokken actoren kunnen bijdragen aan de doelstellingen en opdrachten van de justitiehuizen Met 'beleidsdomein' wordt een homogeen beleidsdomein als vermeld in artikel 2 van het kaderdecreet Bestuurlijk Beleid van 18 juli 2003, of een onderdeel ervan, bedoeld.

Artikel 24

Dit artikel verduidelijkt dat de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1°, het voorwerp uitmaken van een basisfinanciering in de vorm van een dotatie. In het tweede lid wordt toegevoegd dat de Vlaamse Regering aanvullende middelen uittrekt om de uitvoering van alle opdrachten van de justitiehuizen en het VCET mogelijk te maken.

De basisfinanciering van de justitiehuizen wordt geregeld in artikel 47/10 van de bijzondere wet van 6 januari 2014 tot hervorming van de financiering van de gemeenschappen en de gewesten. Voor de opdrachten van de justitiehuizen, vermeld in artikel 5, 1°, van dit decreet, ontvangen de gemeenschappen een dotatie ten laste van de federale uitgavenbegroting. Die dotatie wordt jaarlijks aangepast aan de inflatie en de groei van het bruto binnenlands product, maar in voorkomend geval ook aan de evolutie van het aantal opdrachten die de gemeenschappen ter uitvoering van de federale wetgeving te verwerken krijgen. Als die aantallen over een periode van drie jaren sterker toenemen dan de inflatie en het bruto binnenlands product, dan wordt de dotatie aan de toename van die aantallen aangepast. Het Rekenhof moet die evolutie per gemeenschap een eerste maal in 2019, en vervolgens om de drie jaar berekenen.

Artikel 25

Dit artikel machtigt de personen of instanties die de Vlaamse Regering aangewezen heeft om toezicht uit te oefenen in de lokalen van de justitiehuizen. Ze zijn

bevoegd om na te gaan of daar de bepalingen van het huidige decreet en van de uitvoeringsbesluiten ervan worden nageleefd. De bepalingen van het artikel zijn ontleend aan onder meer artikel 72 van het Woonzorgdecreet van 13 maart 2009, artikel 13, §4, van het decreet van 30 april 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid Kind en Gezin, en artikel 78, §1, van het decreet van 12 juli 2013 betreffende de integrale jeugdhulp. Het is immers de bedoeling om de decretale bepalingen betreffende het toezicht zo veel mogelijk op elkaar af te stemmen.

Artikel 26

Dit artikel draagt de Vlaamse Regering op om de klachtenbehandeling te organiseren. De klachtenbehandeling moet afgestemd zijn op het decreet van 1 juni 2001 houdende toekenning van een klachtrecht ten aanzien van bestuursinstellingen en op de omzendbrief VR 2005/20 betreffende de leidraad voor de organisatie van het klachtenmanagement.

Artikel 27

Dit artikel geeft aan dat het beleid en de praktijk van de justitiehuizen zo veel mogelijk gebaseerd moeten zijn op wetenschappelijke inzichten of evidencebased practices. Ze moeten ook bijdragen aan wetenschappelijk onderzoek. De Vlaamse Regering moet de nodige middelen ter beschikkling stellen voor wetenschappelijk onderzoek en grondige evaluatie, overeenkomstig de internationale criteria in dat verband. Door het beleid, de regelgeving en de dagelijkse praktijk af te stemmen op de resultaten van dat onderzoek, kan permanente innovatie worden nagestreefd.

De opmaak van jaarlijkse rapporten over de doelstellingen, opdrachten en werking van de justitiehuizen moet per opdracht en per justitiehuis worden bestendigd aan de hand van overzichtsdiagrammen en jaarcijfers.

Artikel 28

Dit artikel bevat de doelstelling van de juridische eerstelijnsbijstand: de toegang tot het recht op juridische bijstand, vermeld in artikel 23, derde lid, 2°, van de Grondwet, waarborgen voor elke burger, volgens de basisbeginselen die verder in het voorstel van decreet worden bepaald.

Artikel 29

De commissies voor juridische bijstand moeten de organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand op zich nemen. Om te garanderen dat daarbij rekening wordt gehouden met het wegwerken van drempels, moeten de commissies minstens samengesteld zijn uit vertegenwoordigers van de balie en vertegenwoordigers van de kernpartners van het geïntegreerd breed onthaal, namelijk de OCMW's, de erkende centra voor algemeen welzijnswerk en de diensten maatschappelijk werk van de ziekenfondsen. Om voldoende rekening te houden met het perspectief van de meest kwetsbaren in de samenleving is het noodzakelijk dat de commissie in haar organisatiestructuur ook zorgt voor vertegenwoordiging van middenveldorganisaties en andere organisaties die met de meest kwetsbare doelgroepen werken, bijvoorbeeld met etnisch-culturele minderheden, jongvolwassenen of personen in armoede.

De Vlaamse Regering zal nadere regels uitwerken met betrekking tot de samenstelling van de commissies. Daarnaast zal ze voorwaarden vaststellen op basis waarvan afgeweken kan worden van de minimale samenstelling van de commissies, zodat de niet-deelname van de minimale partners niet leidt tot een impasse.

Het is belangrijk dat het aanbod van juridische eerstelijnsbijstand op een zodanige wijze wordt georganiseerd dat de meest kwetsbare personen er ook effectief gebruik van maken. Opdat het aanbod zou beantwoorden aan de noden en behoeften van de meest kwetsbaren, betrekt de commissie die groepen in de beleidsvoering en de vormgeving van het aanbod. Het betrekken van kwetsbare groepen vraagt het inzetten van specifieke methodieken van participatie.

Artikel 30

Dit artikel legt de taken vast voor de commissies voor juridische bijstand. Om snel te kunnen inspelen op ontwikkelingen in de samenleving wordt in de mogelijkheid voorzien dat de Vlaamse Regering niet alleen nadere regels voor de taken van de commissies kan bepalen, maar ook extra taken kan opleggen.

De juridische eerstelijnsbijstand door advocaten moet worden uitgevoerd en biedt de mogelijkheid om voorwaarden te bepalen waaraan die advocaten moeten voldoen. Zo moeten de advocaten een brede juridische kennis bezitten, beschikken over een welzijnsgerichte instelling, een goede kennis hebben van de sociale kaart, kennis hebben van armoedebeleving, over goede communicatieve vaardigheden beschikken enzovoort.

Daarnaast wordt bepaald op welke wijze de commissie voor juridische bijstand de advocaten moet selecteren.

Om op een kwaliteitsvolle wijze de juridische eerstelijnsbijstand te waarborgen en ervoor te zorgen dat ze afgestemd is op de noden en behoeften in het werkgebied, moet de commissie voor juridische bijstand belast worden met de organisatie van het overleg tussen de actoren die deel uitmaken van de commissie onderling, en tussen die actoren en andere actoren die juridische eerstelijnsbijstand aanbieden. Op die manier wordt de coördinatie en afstemming tussen al die actoren bevorderd.

Artikel 31

Dit artikel, alsook artikel 32 tot en met 39, legt de werkingsprincipes van de juridische eerstelijnsbijstand vast.

Artikel 32

Dit artikel behoeft geen verdere uitleg.

Artikel 33

Dit artikel behoeft geen verdere uitleg.

Artikel 34

Dit artikel bepaalt de voorwaarden voor de concrete organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand en de voorwaarden waaraan die moet voldoen. Die bijstand moet bekend, bereikbaar, beschikbaar, bruikbaar, begrijpbaar en betrouwbaar zijn:
- bekend: het aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand wordt goed bekendgemaakt, via verschillende kanalen en verschillende partners, zoals de griffie bij de rechtbanken, de justitiehuizen enzovoort;
- bereikbaar: het aanbod is goed bereikbaar in de tijd (ruime openingstijden), is ruimtelijk nabij en met een lage drempel (vlotte instapmogelijkheid, open deur);
- beschikbaar: in de consultaties wordt direct advies gegeven;
- bruikbaar: het geboden advies is aangepast aan de gebruiker en vertrekt vanuit de hulpvraag;

- begrijpbaar: het advies wordt geboden in een duidelijke en voor de gebruiker begrijpelijke taal;
- betrouwbaar: de gebruikers kunnen vertrouwen op de correctheid van het gegeven advies en kunnen vertrouwen op een positief gevolg in geval van een doorverwijzing.

De doorverwijzing naar de juridische tweedelijnsbijstand wordt strikt geregeld.

Verder wordt ook bepaald dat verschillende methodieken kunnen worden gebruikt voor het verstrekken van de juridische eerstelijnsbijstand waardoor de hierboven vermelde voorwaarden kunnen worden bereikt. Zo kan de bijstand bijvoorbeeld worden aangeboden in de lokalen van actoren waarmee wordt samengewerkt (bijvoorbeeld OCMW's of CAW's), telefonisch, via onlinemedia, individueel of in groep. Toch is het belangrijk dat het aanbod vooraf goed bekendgemaakt wordt bij het brede publiek en dat ook duidelijk wordt gemaakt op welke wijze het aanbod bereikbaar is.

Er moet ook steeds gehandeld worden met respect voor de persoonlijke levenssfeer van de gebruiker.

Bovendien streven de indieners van dit voorstel van decreet een multidisciplinaire benadering na, waarbij integraal gewerkt wordt rond de problematiek van de gebruiker. Zo nodig zal de gebruiker ook op een gepaste manier worden toegeleid naar het sociaal hulp- en dienstverleningsaanbod, de juridische tweedelijnsbijstand of een vorm van alternatieve conflicthantering. Dat betekent dat – rekening houdend met de aanwezige krachten bij de gebruiker en na diens toestemming – de advocaat op een zeer actieve wijze contact zoekt met het nodige achterliggende aanbod en een zorgzame overdracht realiseert.

Ook daarvoor beschikt de Vlaamse Regering over de mogelijkheid om nadere regels te bepalen.

Artikel 35

Elke commissie voor juridische bijstand moet een procedure uitwerken en toepassen voor het omgaan met situaties waarbij de integriteit van de gebruiker of van andere personen in gevaar is. Het gaat bijvoorbeeld om het maken van afspraken met welzijns- en gezondheidsvoorzieningen voor de hulp aan gebruikers die slachtoffer worden of geworden zijn.

Artikel 36

Als een gebruiker niet tevreden is over de juridische eerstelijnsbijstand, moet hij over de mogelijkheid beschikken om een klacht in te dienen. Elke commissie voor juridische bijstand werkt dan ook een procedure uit voor de klachtenregistratie en -behandeling, en maakt die duidelijk bekend bij de gebruikers. Bij de behandeling van klachten zijn de leden van de commissie gebonden aan de privacyregelgeving.

Artikel 37

Dit artikel besteedt extra aandacht aan de drempels die kunnen bestaan voor personen met een beperking of met een probleem als gevolg van de gebruikte taal. De commissies moeten de juridische eerstelijnsbijstand op zo'n manier organiseren dat die drempels zo veel mogelijk worden weggenomen.

Artikel 38

De commissies voor juridische bijstand hebben de mogelijkheid om bepaalde aspecten van hun dienstverlening in samenwerking met andere commissies te realiseren, bijvoorbeeld de telefonische of online dienstverlening.

Artikel 39

Dit artikel benadrukt het belang dat de juridische eerstelijnsbijstand onafhankelijk van de juridische tweedelijnsbijstand wordt georganiseerd, zodat de dienstverlening neutraal is.

De Vlaamse Regering bouwt de juridische eerstelijnsbijstand uit zodat gebruikers op een vlotte manier toegeleid kunnen worden naar de juridische tweedelijnsbijstand als dat nodig is. Daartoe beschikt de Vlaamse Regering over de mogelijkheid om een samenwerkingsakkoord te sluiten met de Federale Staat.

Artikel 40

Zoals eerder is vermeld, is een goede samenwerking noodzakelijk tussen de advocaten die juridische eerstelijnsbijstand verlenen, en hulp- en dienstverlenende organisaties voor de gebruikers bij wie een ruimere problematiek gedetecteerd wordt. Om de hulp- en dienstverlening op een goede en kwaliteitsvolle wijze te kunnen continueren zonder extra drempels te installeren, is gegevensuitwisseling tussen de advocaten en de hulp- en dienstverlenende organisaties noodzakelijk. Dit artikel biedt daarvoor een decretale basis.

Artikel 41

Dit artikel bevat bepalingen over de subsidiëring van de commissies voor juridische bijstand. Voor het bepalen van de subsidie-enveloppen van de commissies zal rekening gehouden worden met objectieve criteria over de maatschappelijke kwetsbaarheid van personen binnen het werkgebied van de commissies. Het gaat bijvoorbeeld om een aantal armoede-indicatoren, maar ook om indicatoren die een inschatting van de behoefte aan juridische eerstelijnsbijstand kunnen geven. Gelet op de specifieke situatie in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt de mogelijkheid geboden om voor die regio met specifieke criteria te werken.

Om gesubsidieerd te kunnen worden zullen de commissies moeten beschikken over een door de Vlaamse Regering goedgekeurd meerjarenplan, waarin ze aangeven op welke manier ze hun opdrachten zullen realiseren, rekening houdend met de werkingsprincipes die in dit voorstel van decreet zijn uitgeschreven. Van de commissies wordt sociaal ondernemerschap verwacht, wat betekent dat ze op een verantwoorde wijze zorgen voor een goede organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand en voor een vlotte toegankelijkheid van de dienstverlening, rekening houdend met de principes van dit voorstel van decreet.

De Vlaamse Regering zal de nadere regels voor de vaststelling en de toekenning van de subsidie-enveloppen bepalen, waaronder de voorwaarden waaraan de meerjarenplannen moeten voldoen. Zo wordt gedacht aan meerjarenplannen voor een duurtijd van vijf jaar, die de commissies moeten indienen vóór 1 mei van het jaar dat volgt op het begin van de zittingsperiode van de Vlaamse Regering en die van start gaan vanaf 1 januari van het jaar dat volgt op de indiening ervan.

Er moeten ten minste zes commissies worden georganiseerd, één per gerechtelijke arrondissement en één in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, en er zijn maximaal vijftien commissies. Dat laatste laat toe dat de huidige commissies blijven bestaan. Aangezien de juridische eerstelijnsbijstand voor het volledige

Vlaamse en Brusselse grondgebied moet worden georganiseerd, moet de som van de werkgebieden van de verschillende commissies dat gebied ook volledig bestrijken. Dat betekent dat de commissies alleen gesubsidieerd kunnen worden als aan die voorwaarde is voldaan.

De Vlaamse Regering zal de nadere regels over het werkgebied en de programmatie uitwerken.

Artikel 42

Dit artikel bevat bepalingen over de registratie van de relevante gegevens met betrekking tot het verrichte hulpaanbod en de gebruikers.

Artikel 43

Projecten zijn tijdelijk, vernieuwend, experimenteel. Als dat wenselijk is, moet een project worden geëvalueerd zodat het eventueel een reguliere opdracht kan worden.

De subsidiëring van projecten moet ook toelaten om verbanden te leggen met de belendende sectoren, onder meer op het vlak van overleg en samenwerking.

Artikel 44 en 45

Dit artikel machtigt de Vlaamse Regering om het toezicht op de naleving van de bepalingen van het decreet, waarvan het voorstel voorligt, te regelen. De Vlaamse Regering zal in dat raam bepalen door wie en hoe dat toezicht wordt uitgeoefend.

Daarnaast kan de Vlaamse Regering de nadere regels bepalen met betrekking tot de vermindering en de terugvordering van subsidie-enveloppen die aan de commissies werden toegekend. Een subsidie-enveloppe van een commissie kan alleen worden verminderd of teruggevorderd als die commissie de subsidienormen overtreedt. Bij het opstellen van die regels zal de Vlaamse Regering rekening houden met de beginselen van behoorlijk bestuur, waartoe onder andere de hoorplicht en het redelijkheidsbeginsel behoren.

Artikel 46

Dit artikel brengt een wijziging aan in het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur. De in dit decreet beoogde instanties, waaronder de diensten van de Vlaamse Gemeenschap, kunnen een aanvraag tot openbaarmaking afwijzen. Artikel 13 somt de gevallen op waarin dat mogelijk is, voor zover het niet om milieu-informatie gaat. Het vierde punt bepaalt dat het verzoek wordt afgewezen "als het om bestuursdocumenten gaat die uitsluitend ten behoeve van de strafvordering of de vordering van een administratieve sanctie werden opgesteld". Daaraan wordt toegevoegd dat het verzoek ook wordt afgewezen als het om bestuursdocumenten gaat die uitsluitend ten behoeve de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing werden opgesteld. De rapporten die de justitiehuizen opmaken op verzoek van de gerechtelijke of penitentiaire overheid, zijn bestuursdocumenten die passen in de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing. Die documenten worden in het dossier van de opdrachtgever opgenomen. Als de justitiabele die documenten wil inzien, moet hij gebruikmaken van het recht op inzage van het gerechtelijk dossier. De justitiabele mag de specifieke procedureregels die de federale overheid daarvoor heeft uitgewerkt, niet kunnen omzeilen door zich te beroepen op het decreet betreffende de openbaarheid van bestuur.

Artikel 47

Artikel 106 van het decreet van 15 juli 2016 houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin wordt opgeheven. Die bepaling wordt immers volledig hernomen door artikel 22 van het huidige voorstel van decreet.

Artikel 48

Dit artikel behoeft geen verdere uitleg.

Artikel 49

De Vlaamse Regering bepaalt de inwerkingtreding van de artikelen. In afwachting blijft het koninklijk besluit van 13 juni 1999 houdende organisatie van de dienst Justitiehuizen van het Ministerie van Justitie van kracht, uiteraard rekening houdend met de nieuwe indeling van de gerechtelijke arrondissementen, alsook artikel 508/1 tot en met 508/6 van het Gerechtelijk Wetboek.

De algemene verordening gegevensbescherming heeft volledige uitwerking vanaf 25 mei 2018. Tot die datum blijft de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens van toepassing.

Martine TAELMAN
Lorin PARYS
Katrien SCHRYVERS
Peter PERSYN
Cindy FRANSSEN
Lies JANS

VOORSTEL VAN DECREET

Titel 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid, met uitzondering van artikel 23, dat een gemeenschaps- en gewestaangelegenheid betreft.

Art. 2. In dit decreet wordt verstaan onder:
1° justitiehuizen: de dienst die de Vlaamse Regering heeft aangewezen om de opdrachten, vermeld in artikel 5, uit te voeren;
2° justitiabele: een persoon die het voorwerp uitmaakt van een opdracht als vermeld in artikel 5, 1°, of een persoon over wie informatie wordt gedeeld in het kader van een samenwerkingsverband of netwerk als vermeld in artikel 5, 2°;
3° opdracht: een opdracht als vermeld in artikel 5;
4° opdrachtgever: een instantie die door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie, of op grond van een samenwerkingsakkoord, gemachtigd is om de justitiehuizen te belasten met een opdracht;
5° gecodeerde persoonsgegevens: persoonsgegevens die alleen door middel van een code in verband kunnen worden gebracht met een geïdentificeerde of identificeerbare persoon;
6° slachtoffer: een natuurlijke persoon die als direct gevolg van een misdrijf schade heeft geleden;
7° nabestaande: een rechthebbende van een overleden slachtoffer of elke persoon die met de overledene een affectieve band heeft;
8° sociale context: het gezinssysteem en het sociale netwerk van een justitiabele;
9° verwante: een persoon die in duurzaam gezinsverband samenleeft met een justitiabele;
10° toestemming: elke vrije, specifieke, geïnformeerde en uitdrukkelijke wilsuiting;
11° indicatiestelling: het proces van inschatting van de risico's, behoeften en sterktes van een justitiabele dat voorafgaat aan het plannen van een interventie of het opstellen van een sociaal voorlichtingsrapport;
12° juridische eerstelijnsbijstand: de juridische bijstand die verstrekt wordt door advocaten in de vorm van praktische inlichtingen, juridische informatie, een eerste juridisch advies of de verwijzing naar een relevante, gespecialiseerde of meer aangewezen instantie of organisatie, gerealiseerd door de commissies voor juridische bijstand;
13° commissie voor juridische bijstand: de commissie, vermeld in artikel 29;
14° bureau voor juridische bijstand: het bureau, vermeld in artikel 508/7 van het Gerechtelijk Wetboek;
15° het geïntegreerd breed onthaal: onthaal als vermeld in artikel 9 en 10 van het decreet van [...] betreffende het lokaal sociaal beleid;
16° kleinstedelijke zorgregio: zorgregio op het niveau van een kleine stad als vermeld in de bijlage bij het decreet van 25 maart 2003 betreffende de indeling in zorgregio's en betreffende de samenwerking en programmatie van gezondheidsvoorzieningen en welzijnsvoorzieningen, gewijzigd bij het decreet van 28 november 2008;
17° lokale actoren: gemeentebesturen, openbare centra voor maatschappelijk welzijn, particuliere organisaties en particuliere initiatieven die lokale sociale hulp- en dienstverlening aanbieden;
18° project: een bijzonder initiatief met een tijdelijk, vernieuwend en experimenteel karakter dat zich richt tot een specifieke doelgroep of op een bijzondere probleemsituatie met betrekking tot juridische eerstelijnsbijstand;
19° werkgebied: het geografische gebied waarbinnen het justitiehuis of de commissies voor juridische bijstand hun opdrachten realiseren;

20° samenwerkingsakkoord: een samenwerkingsakkoord als vermeld in artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Titel 2. De opdrachten en de werking van de justitiehuizen

Hoofdstuk 1. Doelstellingen en opdrachten

Afdeling 1. Doelstellingen

Art. 3. De justitiehuizen vervullen hun opdrachten vanuit een intermediaire positie, op een methodische wijze overeenkomstig de basisprincipes, vermeld in artikel 17 van dit decreet, en gericht op verbinding van de justitiabele met de samenleving. Daarbij streven ze naar een trajectmatige benadering, zowel binnen de echelons van de rechtsbedeling als binnen de voor- en natrajecten van de hulp- en dienstverlening.

Art. 4. De doelstellingen van de justitiehuizen zijn:
1° bijdragen aan een gemeenschapsgerichte justitie;
2° bijdragen aan een humane, gemeenschapsgerichte, re-integratieve en efficiënte strafuitvoering;
3° bijdragen aan een veilige en zorgzame samenleving;
4° de integratie of re-integratie van justitiabelen in de samenleving en hun participatie aan de samenleving bevorderen;
5° de kans op recidive beperken;
6° bijdragen aan een betere gerechtelijke besluitvorming door een adequate informatieverstrekking en rapportering;
7° een geïntegreerde, structurele en intersectorale aanpak bevorderen;
8° andere actoren stimuleren en faciliteren om hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden op te nemen ten aanzien van justitiabelen;
9° bijdragen aan de rechtspositie van de justitiabelen op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg.

Afdeling 2. Opdrachten

Art. 5. De opdrachten van de justitiehuizen zijn:
1° op verzoek van een opdrachtgever voorlichtingsrapporten opmaken, maatschappelijke onderzoeken uitvoeren, justitiabelen begeleiden en/of hen controleren in het kader van een gerechtelijke procedure of ter uitvoering van een gerechtelijke beslissing, overeenkomstig artikel 5, §1, III, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, meer bepaald:
   a) de burgerrechtelijke opdrachten;
   b) de strafrechtelijke opdrachten;
   c) de penitentiaire opdrachten;
   d) het slachtofferonthaal;
2° uitbouwen, installeren, faciliteren en in stand houden van sectoroverschrijdende samenwerkingsverbanden en netwerken op het kruispunt van justitie, politie, welzijn en zorg, met het oog op een gecoördineerde en geïntegreerde omkadering van en zorg voor justitiabelen;
3° ondersteunende taken opnemen in het kader van de opdrachten, vermeld in punt 1° en 2°, meer bepaald:
   a) ondersteunen van een coherent Vlaams beleid met betrekking tot een gemeenschapsgerichte justitie;
   b) zorgen voor beleidsvoorbereidend werk dat gericht is op een coherente uitvoering van de opdrachten en de doelstellingen;
   c) ondersteunen van het overleg en de samenwerking van de Vlaamse Regering met de andere gemeenschappen, de federale overheid en de gerechtelijke overheid;

d) stimuleren van en deelnemen aan overleg en samenwerking met de andere actoren en met de opdrachtgevers;
e) vervullen van een signaalfunctie, zowel naar de andere actoren en de opdrachtgevers als naar het Vlaamse beleid.

Hoofdstuk 2. Organisatie

Art. 6. §1. De justitiehuizen bestaan uit een centraal bestuur en gedecentraliseerde diensten.

§2. De gedecentraliseerde diensten van de justitiehuizen worden als volgt georganiseerd:
1° per werkgebied dat overeenstemt met de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen, Limburg, West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen, beschikken de justitiehuizen over een gedecentraliseerde dienst, die respectievelijk Justitiehuis Antwerpen, Justitiehuis Limburg, Justitiehuis West-Vlaanderen en Justitiehuis Oost-Vlaanderen worden genoemd;
2° voor de werkgebieden die overeenstemmen met de gerechtelijke arrondissementen Leuven en Brussel, beschikken de justitiehuizen over één gedecentraliseerde dienst, die Justitiehuis Brussel-Leuven wordt genoemd;
3° voor de werkgebieden die overeenstemmen met de gerechtelijke arrondissementen Antwerpen, Limburg, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Brussel en Leuven, beschikken de justitiehuizen over een gedecentraliseerde dienst die de opvolging en de uitvoering van het elektronisch toezicht verzekert en die Vlaams Centrum Elektronisch Toezicht (VCET) wordt genoemd.

Gelet op de behoefte aan toegankelijkheid en nabijheid kan de Vlaamse Regering een of meer afdelingen of antennes van de justitiehuizen, vermeld in het eerste lid, 1° en 2°, of van het VCET, vermeld in het eerste lid, 3°, oprichten.

Hoofdstuk 3. Omgaan met persoonsgegevens en met informatie

Afdeling 1. Omgaan met persoonsgegevens

Art. 7. De justitiehuizen verwerken persoonsgegevens met het oog op:
1° het uitvoeren van de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1° en 2°;
2° het beleid en het beheer van de justitiehuizen;
3° het afleggen van verantwoording aan de Vlaamse Regering;
4° wetenschappelijk onderzoek en statistiek;
5° de berekening, vermeld in artikel 47/10, derde lid, van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

Rechtmatig verkregen gegevens mogen worden verwerkt voor een ander doel dan dat waarvoor ze zijn verzameld, voor zover dat andere doel past in het kader van de doeleinden, vermeld in het eerste lid, en voor zover die verwerking noodzakelijk is en in verhouding staat tot dat andere doel.

De Vlaamse Regering bepaalt de categorieën van persoonsgegevens die voor de opdrachten verwerkt kunnen worden.

Ten behoeve van de doeleinden, vermeld in het eerste lid, 2°, 3° en 4°, mogen uitsluitend gecodeerde persoonsgegevens worden gebruikt, tenzij decretale of wettelijke voorschriften anders bepalen.

Art. 8. De justitiehuizen mogen de volgende gegevens verwerken, voor zover die verwerking strikt noodzakelijk is voor het uitvoeren van de opdrachten:
1° gegevens waaruit ras of etnische afkomst, politieke opvattingen, religieuze of levensbeschouwelijke overtuigingen blijken;
2° gegevens over gezondheid of over seksueel gedrag of seksuele gerichtheid;
3° gegevens over geschillen, strafrechtelijke veroordelingen, strafrechtelijke feiten of veiligheidsmaatregelen die daarmee verband houden.

Art. 9. Voor zover dat noodzakelijk is voor het uitvoeren van een opdracht, verwerken de justitiehuizen gegevens over de volgende categorieën van natuurlijke personen:
1° verdachten, beklaagden, in verdenking gestelde personen en beschuldigden;
2° veroordeelden en geïnterneerden;
3° slachtoffers en nabestaanden;
4° minderjarigen en partijen in het geding bij een burgerrechtelijke opdracht;
5° personen over wie informatie wordt gedeeld in het kader van een samenwerkingsverband of netwerk als vermeld in artikel 5, 2°;
6° verwanten en andere personen die deel uitmaken van de sociale context van een persoon als vermeld in punt 1° tot en met 5°.

Art. 10. Met toepassing van artikel 23, lid 1, d), f) en i), van de verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van richtlijn 95/46/EG, gelden de rechten en verplichtingen, vermeld in artikel 12 tot en met 22 van diezelfde verordening, niet voor de volgende gegevens:
1° gegevens die bestemd zijn voor de opdrachtgever;
2° gegevens waarop het geheim van het onderzoek rust.

Het eerste lid geldt met behoud van de toepassing van de federale regelgeving die strekt tot omzetting van richtlijn (EU) 2016/680 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens door bevoegde autoriteiten met het oog op de voorkoming, het onderzoek, de opsporing en de vervolging van strafbare feiten of de tenuitvoerlegging van straffen, en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van kaderbesluit 2008/977/JBZ van de Raad.

Afdeling 2. Omgaan met informatie

Art. 11. §1. De justitiehuizen winnen, met het oog op het uitvoeren van een opdracht als vermeld in artikel 5, 1° en 2°, informatie in:
1° bij de opdrachtgever;
2° bij de justitiabele op wie de opdracht betrekking heeft, waarbij het doel van het verzamelen van informatie aan die justitiabele wordt meegedeeld;
3° bij de andere actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van de opdracht;
4° in voorkomend geval bij verwanten en andere personen of instanties die deel uitmaken van de sociale context van de justitiabele, vermeld in punt 2°, waarbij het doel van het verzamelen van informatie aan die personen of instanties wordt meegedeeld;
5° uit de bestanden, vermeld in artikel 12;
6° uit de informatiesystemen, vermeld in artikel 16.

§2. Met behoud van de toepassing van artikel 15 stellen de actoren die een begeleiding, omkadering of behandeling aannemen in het kader van een opdracht als vermeld in artikel 5, 1°, daarover een verslag op ten behoeve van de justitiehuizen.

In het verslag, vermeld in het eerste lid, worden minstens de volgende punten behandeld:
1° de daadwerkelijke aanwezigheden van de justitiabele op de gemaakte afspraken;
2° de afwezigheden van de justitiabele die niet gerechtvaardigd zijn;
3° de eenzijdige stopzetting van de begeleiding, omkadering of behandeling door de justitiabele;
4° de situaties die een ernstig risico inhouden voor derden;
5° zo mogelijk, een richtinggevend alternatief als de opgelegde begeleiding, omkadering of behandeling niet geschikt is of niet voldoet.

Art. 12. De justitiehuizen verwerken de informatie die met toepassing van artikel 11 wordt verzameld, in bestanden.

De Vlaamse Regering stelt aan de justitiehuizen een of meer digitale systemen ter beschikking ter ondersteuning van de gegevensverwerking en -uitwisseling.

De gegevens worden op een elektronische, uniforme en gestandaardiseerde wijze opgenomen in een elektronisch dossier, met het oog op een vlotte uitvoering van de opdrachten.

Personeelsleden van de justitiehuizen hebben toegang tot de gegevens die in bestanden verwerkt zijn, in de mate dat die gegevens noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de aan hen toevertrouwde opdrachten en voor zover ze daartoe zijn aangewezen.

Art. 13. De justitiehuizen maken gebruik van de volgende identificatiemiddelen:
1° het identificatienummer van het Rijksregister, als het om gegevens gaat die betrekking hebben op een natuurlijke persoon van wie de gegevens in het Rijksregister opgenomen zijn;
2° het identificatienummer van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, vermeld in de wet van 15 januari 1990 houdende oprichting en organisatie van een Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid, als het om gegevens gaat die betrekking hebben op een natuurlijke persoon van wie de gegevens niet in het Rijksregister opgenomen zijn.

Art. 14. De justitiehuizen bezorgen met het oog op het uitvoeren van een opdracht de informatie aan:
1° de opdrachtgever;
2° de andere actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van een opdracht;
3° de bevoegde instanties met het oog op de doeleinden, vermeld in artikel 7, eerste lid, 2° tot en met 5°.

Met behoud van de toepassing van het eerste lid bezorgen de justitiehuizen informatie als dat door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie, of door een samenwerkingsakkoord, wordt toegestaan of opgelegd, of met toestemming van de justitiabele.

De justitiehuizen nemen bij het bezorgen van informatie, in voorkomend geval, het geheim van het strafonderzoek en de instructies van de opdrachtgever in acht.

Art. 15. De informatie-uitwisseling tussen de justitiehuizen, de opdrachtgevers en de andere betrokken actoren verloopt overeenkomstig:
1° de gerechtelijke procedure;
2° samenwerkingsakkoorden die met de andere overheden worden gesloten of gezamenlijke omzendbrieven met de andere overheden;
3° lokale of bovenlokale samenwerkingsprotocollen die met de opdrachtgevers en de andere betrokken actoren worden gesloten.

Art. 16. De justitiehuizen hebben toegang tot de informatiesystemen van de opdrachtgevers, overeenkomstig artikel 6, tweede lid, en artikel 9, tweede lid, van het samenwerkingsakkoord van 17 december 2013 tussen de Federale Staat, de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap met betrekking tot de uitoefening van de opdrachten van de justitiehuizen.

Hoofdstuk 4. Basisprincipes voor het omgaan met justitiabelen

Art. 17. Bij het uitvoeren van de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1° en 2°, nemen de personeelsleden van de justitiehuizen de volgende principes in acht:
1° ze respecteren de fundamentele rechten van de justitiabele en maken geen onderscheid op grond van geslacht, genderidentiteit, genderexpressie, leeftijd, seksuele geaardheid, burgerlijke staat, geboorte, vermogen, geloof of levensbeschouwing, politieke overtuiging, syndicale overtuiging, taal, gezondheidstoestand, handicap, fysieke of genetische eigenschap, sociale positie, nationaliteit, zogenaamd ras, huidskleur, afkomst, of nationale of etnische afstamming;
2° ze houden, in de mate van het mogelijke en zo nodig via een indicatiestelling, rekening met de persoonlijke situatie van de justitiabele, waaronder de individuele behoeften, de risico's en de positieve factoren die moeten worden versterkt;
3° ze informeren de justitiabele over wat er van hem in het kader van een specifieke opdracht verwacht wordt, en over het doel van de tussenkomst van de justitiehuizen bij die opdracht;
4° met behoud van de toepassing van punt 5° streven ze naar de medewerking en toestemming van de justitiabele, en informeren ze hem over de gevolgen van een gebrek aan medewerking;
5° ze vragen steeds om de toestemming van een slachtoffer of een nabestaande;
6° ze horen, in de mate van het mogelijke, de justitiabele en geven zijn standpunt weer in de rapporten die ze aan de opdrachtgever bezorgen;
7° ze respecteren de deontologische regels die de uitvoering van de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1° en 2°, beheersen, met behoud van de toepassing van de deontologische rechten en plichten die zijn opgenomen in deel II van het Vlaams personeelsstatuut;
8° in geval van interventies ten aanzien van een justitiabele die nog niet schuldig is bevonden, respecteren ze het vermoeden van onschuld.

Art. 18. De justitiehuizen doen, als dat noodzakelijk is, een beroep op een tolk of op een andere vorm van taalbijstand.

Art. 19. De justitiehuizen gaan een verzekering aan voor:
1° de burgerlijke aansprakelijkheid van personen die een werkstraf of dienstverlening uitvoeren voor schade, toegebracht aan andere personen die een werkstraf of een dienstverlening uitvoeren of aan derden tijdens de uitvoering van de werkstraf of dienstverlening;
2° de lichamelijke schade, geleden door werkgestraften of dienstverleners bij ongevallen tijdens de uitvoering van de werkstraf of dienstverlening;
3° andere risico's waarmee de Vlaamse Regering de verplichte dekking kan uitbreiden.

Art. 20. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de rechtspositie van justitiabelen in hun relatie tot de justitiehuizen en tot de actoren, vermeld in artikel 22.

Hoofdstuk 5. Samenwerken met andere actoren

Art. 21. De justitiehuizen werken bij het nastreven van de doelstellingen en het uitvoeren van hun opdrachten samen met de opdrachtgevers en de andere actoren die betrokken zijn bij de uitvoering van de opdrachten.

Art. 22. De Vlaamse Regering kan in het kader van de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1° en 2°, binnen de beschikbare begrotingskredieten initiatieven subsidiëren die gespecialiseerde programma's ontwikkelen of samenwerkingsverbanden voor justitiabelen uitwerken, die zulke programma's of samenwerkingsverbanden ondersteunen, of die een vernieuwend project uitwerken. De Vlaamse Regering sluit daarvoor een overeenkomst met de initiatiefnemers en bepaalt de nadere regels voor de subsidiëring en voor de vermindering of terugvordering van de subsidie als de voorwaarden niet worden nageleefd.

Hoofdstuk 6. Financiering

Art. 23. Per beleidsdomein voorziet de Vlaamse Regering binnen de beschikbare budgetten in de nodige instrumenten, middelen en personeelsleden voor het nastreven van de doelstellingen en het uitvoeren van de opdrachten van de justitiehuizen.

Art. 24. De basisfinanciering van de opdrachten, vermeld in artikel 5, 1°, gebeurt op basis van de middelen die zijn vastgesteld in artikel 47/10 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten.

De Vlaamse Regering kan aanvullende middelen uittrekken met het oog op de uitvoering van de opdrachten, vermeld in artikel 5.

Hoofdstuk 7. Toezicht en klachten

Art. 25. De Vlaamse Regering organiseert het toezicht op de naleving van de bepalingen in titel 2 van dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan.

De personen of instanties die met het toezicht belast zijn, hebben het recht elke entiteit van de justitiehuizen of elke actor, vermeld in artikel 22, te bezoeken. De justitiehuizen of actoren stellen aan die personen of instanties alle gegevens ter beschikking die voor het toezicht noodzakelijk zijn. Ze staan die personen of instanties ook toe om ter plaatse te verifiëren of de bepalingen van titel 2 van dit decreet en de uitvoeringsbesluiten worden nageleefd en alle stappen te ondernemen die daarvoor nodig zijn.

De personen of instanties, vermeld in het tweede lid, maken een verslag op van hun toezichtbezoek. Het verslag heeft bewijskracht tot het tegendeel is bewezen. Van het verslag wordt een afschrift naar de entiteit of actor gestuurd.

Art. 26. De Vlaamse Regering organiseert de klachtenbehandeling voor justitiabelen.

Hoofdstuk 8. Wetenschappelijk onderzoek, evaluatie en innovatie

Art. 27. De justitiehuizen dragen bij aan wetenschappelijk onderzoek dat verband houdt met hun doelstellingen, opdrachten en werking, onder meer met het oog op evaluatie en permanente innovatie. Ze baseren zich bij het nastreven van de doelstellingen en het uitvoeren van hun opdrachten zo veel mogelijk op wetenschappelijke kennis en wetenschappelijk onderbouwde methodieken en programma's.

De justitiehuizen stellen ten behoeve van het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering jaarlijks een rapport op over hun doelstellingen, opdrachten en werking.

Titel 3. De juridische eerstelijnsbijstand

Hoofdstuk 1. Doelstelling en organisatie van de juridische eerstelijnsbijstand

Afdeling 1. Doelstelling

Art. 28. De juridische eerstelijnsbijstand wil de toegang tot het recht op juridische bijstand, vermeld in artikel 23, derde lid, 2°, van de Grondwet, waarborgen voor elke burger overeenkomstig de basisprincipes, vermeld in artikel 31 tot met 39.

Afdeling 2. Commissies voor juridische eerstelijnsbijstand

Art. 29. §1. In elk gerechtelijk arrondissement en in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad is er minstens één commissie voor juridische eerstelijnsbijstand. Een commissie voor juridische bijstand heeft rechtspersoonlijkheid en stelt haar huishoudelijk reglement op.

§2. De commissies voor rechtsbijstand hebben hun zetel in de hoofdplaats van het arrondissement of op een andere plaats die ze zelf kiezen.

§3. Een commissie voor rechtsbijstand is minstens samengesteld uit:
1° vertegenwoordigers van de balie in het werkgebied van de commissie voor juridische bijstand, aangewezen door de Orde van Advocaten;
2° vertegenwoordigers van de kernpartners van het geïntegreerd breed onthaal uit het werkgebied van de commissie voor juridische bijstand;
3° vertegenwoordigers van de organisaties die werken met de meest kwetsbare doelgroepen in het werkgebied van de commissie voor juridische bijstand.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de samenstelling van de commissie voor juridische bijstand en de voorwaarden waaronder afwijkingen op die minimale samenstelling kunnen worden toegestaan.

De commissies voor juridische bijstand gebruiken de gepaste participatiemethodieken om hun aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand op een zodanige wijze vorm te geven dat het beantwoordt aan de noden en behoeften van de meest kwetsbaren.

Art. 30. §1. Elke commissie voor juridische bijstand heeft tot taak:
1° in minstens iedere kleinstedelijke zorgregio van haar werkgebied of in voorkomend geval in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad een laagdrempelig en kwaliteitsvol aanbod aan juridische eerstelijnsbijstand door advocaten te organiseren, waar iedere burger, en in het bijzonder de meest kwetsbare burger, gebruik van kan maken;
2° het selecteren van advocaten die geschikt zijn om op een kwaliteitsvolle wijze juridische eerstelijnsbijstand te verlenen in overeenstemming met de doelstelling van dit decreet;
3° het overleg en de coördinatie bevorderen tussen de actoren van het werkgebied, vermeld in artikel 29, onderling en tussen die van het werkgebied en andere actoren die juridische bijstand bieden, zodat de opdrachten, vermeld in artikel 30, §1, 1° en 2°, en artikel 34, eerste lid, 4° en 5°, worden gerealiseerd, onder meer door het sluiten van overeenkomsten;
4° samenwerkingsafspraken te maken met het bureau voor juridische bijstand uit haar werkgebied zodat ze de toeleiding van gebruikers op een vlotte wijze kan realiseren.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels bepalen voor de taken, vermeld in het eerste lid, en voor onder meer het vastleggen van aanvullende taken en de concrete invulling daarvan.

§2. De commissie voor juridische bijstand selecteert de advocaten uit een lijst die de Orde van Advocaten samenstelt en aan de commissie voor juridische bijstand bezorgt. Die lijst bevat de gegevens van de advocaten die prestaties willen verrichten in het raam van de juridische eerstelijnsbijstand. Tegen de weigering tot inschrijving op de lijst of een beslissing van de Raad van de Orde kan beroep worden ingesteld.

De Vlaamse Regering bepaalt, met behoud van de toepassing van artikel 30, §1, eerste lid, 2°, de voorwaarden waaraan de advocaten moeten voldoen.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de opleidingen en voor de beroepsprocedure bij weigering tot inschrijving op de lijst of bij een beslissing van de Raad van de Orde.

Afdeling 3. Basisprincipes

Art. 31. De juridische eerstelijnsbijstand is voor iedereen, zonder enige discriminatie, toegankelijk.

Art. 32. Iedereen die met toepassing van dit decreet in contact komt met gebruikers, eerbiedigt hun ideologische, filosofische of godsdienstige overtuiging en is tot geheimhouding verplicht.

Art. 33. De juridische eerstelijnsbijstand is gratis voor de gebruikers.

Art. 34. De juridische eerstelijnsbijstand:
1° is bekend, bereikbaar, beschikbaar, bruikbaar, begrijpbaar en betrouwbaar;
2° kan plaatsvinden in de lokalen van lokale actoren, telefonisch of via onlinemedia, en is bereikbaar op de wijze die bij het publiek bekendgemaakt is door de commissie voor juridische bijstand;
3° wordt gegeven met respect voor de persoonlijke levenssfeer van elke persoon;
4° vertrekt vanuit een welzijnsgerichte en integrale benadering van de problematiek van de gebruiker en zorgt ervoor dat, als dat nodig is, de gebruiker op een gepaste wijze wordt toegeleid naar sociale hulp- en dienstverlening, juridische tweedelijnsbijstand of een vorm van alternatieve conflicthantering;
5° deelt onmiddellijk mee aan de gebruiker dat, in voorkomend geval, doorverwijzing naar de juridische tweedelijnsbijstand tot aanbeveling strekt. Ook het bureau voor juridische bijstand wordt daar onmiddellijk van op de hoogte gebracht.

De Vlaamse Regering kan de nadere regels voor de eerstelijnsbijstand bepalen.

Art. 35. De commissie voor juridische bijstand beschikt over een procedure voor het omgaan met situaties waarbij de integriteit van de gebruiker of van andere personen in gevaar is.

Art. 36. De commissie voor juridische bijstand garandeert het klachtenrecht voor de gebruiker door een procedure voor klachtenregistratie en -behandeling op te zetten die voldoet aan de verplichtingen die voortvloeien uit de regelgeving betreffende de bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

De procedure, vermeld in het eerste lid, beschrijft de wijze waarop de gebruiker zijn klacht kenbaar kan maken, de wijze waarop de ontvankelijkheid van de klacht wordt beoordeeld, de wijze waarop de klacht wordt behandeld en de wijze waarop de gebruiker wordt geïnformeerd over het resultaat van zijn klacht.

Art. 37. De commissie voor juridische bijstand organiseert de juridische eerstelijnsbijstand zodanig dat die bijstand ook toegankelijk is voor personen met een beperking. De juridische eerstelijnsbijstand wordt aan de gebruiker verleend in de Nederlandse taal. Als de juridische eerstelijnsbijstand niet mogelijk is in het Nederlands, verloopt de bijstand in de mate van het mogelijke in de taal van de gebruiker of in een taal die de gebruiker begrijpt.

Art. 38. De commissies voor juridische bijstand kunnen aspecten van hun dienstverlening realiseren in samenwerking met andere commissies voor juridische bijstand.

Art. 39. De juridische eerstelijnsbijstand wordt onafhankelijk van de juridische tweedelijnsbijstand georganiseerd.

De Vlaamse Regering kan met de Federale Staat en met eventuele andere betrokken overheden een samenwerkingsakkoord sluiten waarin de wijze van samenwerking met de juridische tweedelijnsbijstand wordt bepaald.

Afdeling 4. Omgaan met gegevens

Art. 40. De advocaten die aan de gebruikers juridische eerstelijnsbijstand aanbieden, verwerken persoonsgegevens en wisselen met elkaar en met derden persoonsgegevens uit opdat aan de gebruiker verantwoorde hulp- en dienstverlening kan worden verstrekt en opdat de continuïteit van de hulp- en dienstverlening aan die gebruikers kan worden gegarandeerd.

De verwerking van persoonsgegevens is onderworpen aan de volgende voorwaarden:
1° de gegevensuitwisseling heeft alleen betrekking op gegevens die noodzakelijk zijn om een verantwoorde hulp- en dienstverlening aan de gebruiker te waarborgen;
2° de gegevens worden alleen uitgewisseld in het belang van de gebruiker;
3° de derden met wie gegevens worden uitgewisseld, zijn betrokken bij de hulp- en dienstverlening van de gebruiker;
4° behoudens overmacht of dringende noodzaak heeft de gebruiker op wie de gegevens betrekking hebben, zijn toestemming gegeven om de gegevens uit te wisselen op de tijdstippen en wijze die de Vlaamse Regering heeft bepaald.

De Vlaamse Regering bepaalt nadere regels met betrekking tot de vorm waarin en de wijze waarop de persoonsgegevens worden verwerkt en uitgewisseld.

De commissie voor juridische bijstand kan aan de advocaten een of meer digitale systemen ter beschikking stellen ter ondersteuning van de gegevensverwerking en uitwisseling.

Hoofdstuk 2. Subsidiëring, meerjarenplanning, programmatie, werkgebied en registratie

Art. 41. §1. De Vlaamse Regering subsidieert binnen de beschikbare begrotingskredieten de commissies voor juridische bijstand voor de organisatie van juridisch eerstelijnsadvies en de vergoeding van de advocaten.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de vergoeding van de advocaten door de commissies voor juridische bijstand.

§2. Om gesubsidieerd te worden, beschikt de commissie voor juridische bijstand over een door de Vlaamse Regering goedgekeurd meerjarenplan, waarin ze be-

schrijft op welke manier ze de bepalingen van hoofdstuk 2 realiseert. De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de meerjarenplanning.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor de vaststelling en de toekenning van de subsidie-enveloppen van de commissies voor juridische bijstand. Ze houdt daarbij rekening met objectieve criteria inzake maatschappelijke kwetsbaarheid.

De Vlaamse Regering kan voor de vaststelling van de subsidie-enveloppe van de commissie voor juridische bijstand in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad specifieke criteria in acht nemen.

De bepalingen van hoofdstuk 2 gelden als subsidievoorwaarden.

De Vlaamse Regering kan aanvullende subsidievoorwaarden vastleggen, met inachtneming van de bepalingen van hoofdstuk 2. Ze bepaalt de procedure voor de toekenning van de subsidie-enveloppen.

§3. Er kunnen maximaal vijftien commissies voor juridische bijstand worden gesubsidieerd. De som van de werkgebieden van de commissies voor juridische bijstand moet het volledige grondgebied van het Nederlandse taalgebied en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad dekken. Er kunnen geen twee commissies actief zijn in hetzelfde werkingsgebied.

De Vlaamse Regering bepaalt de nadere regels voor het werkgebied en de programmatie van de commissies voor juridische bijstand.

Art. 42. De juridische eerstelijnsbijstand wordt in een register opgenomen. Om een gericht beleid inzake juridische eerstelijnsbijstand te kunnen voeren, bezorgen de commissies voor juridische bijstand gecodeerde persoonsgegevens en gegevens over de juridische eerstelijnsbijstand aan de Vlaamse overheid.

De Vlaamse Regering bepaalt welke gegevens worden bezorgd en de vorm waarin dat gebeurt, alsook de wijze waarop en de periodiciteit waarmee de gegevens worden bezorgd. Ze bepaalt tevens de wijze waarop de gegevens worden gecodeerd.

Hoofdstuk 3. Projecten

Art. 43. De Vlaamse Regering kan, onder de voorwaarden die ze bepaalt en binnen de begrotingskredieten, een subsidie verlenen voor projecten betreffende juridische eerstelijnsbijstand.

Hoofdstuk 4. Toezicht

Art. 44. De commissie ziet toe op de kwaliteit van de prestaties die door de advocaten worden verstrekt in het kader van de juridische eerstelijnsbijstand. Onverminderd de tuchtrechtelijke vervolgingen kan de Raad van de Orde in geval van tekortkoming met een met redenen omklede beslissing de handhaving van een advocaat op de lijst, vermeld in artikel 30, §2, eerste lid, afhankelijk maken van de naleving van de voorwaarden die de raad bepaalt, de inschrijving van een advocaat op de lijst schorsen gedurende een periode van acht dagen tot drie jaar, of die advocaat schrappen van de lijst.

Art. 45. §1. De Vlaamse Regering organiseert het toezicht op de commissies voor juridische bijstand die gesubsidieerd zijn en op de advocaten die de juridische eerstelijnsbijstand verlenen.

De advocaten en de commissies stellen aan die ambtenaren alle gegevens ter beschikking die voor het toezicht noodzakelijk zijn. Ze staan die ambtenaren toe om ter plaatse de naleving van de bepalingen van dit decreet en de uitvoeringsbesluiten ervan te verifiëren en alle stappen te ondernemen die daarvoor nodig zijn.

Van hun vaststellingen maken de ambtenaren, vermeld in het tweede lid, een verslag op. Het verslag heeft bewijswaarde tot het tegendeel is bewezen. Een afschrift van dat verslag wordt naar de commissie in kwestie gestuurd.

§2. De Vlaamse Regering bepaalt de regels voor de vermindering of de terugvordering van de subsidie-enveloppe als de commissie voor juridische bijstand de subsidievoorwaarden niet naleeft of niet meewerkt aan de uitoefening van het toezicht.

Titel 4. Slotbepalingen, wijzigings- en opheffingsbepalingen

Art. 46. In artikel 13 van het decreet van 26 maart 2004 betreffende de openbaarheid van bestuur wordt punt 4° vervangen door wat volgt:

"4° als het om bestuursdocumenten gaat die uitsluitend ten behoeve van de strafvordering, de vordering van een administratieve sanctie of de tenuitvoerlegging van een gerechtelijke beslissing werden opgesteld;".

Art. 47. Artikel 106 van het decreet van 15 juli 2016 houdende diverse bepalingen betreffende het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin wordt opgeheven.

Art. 48. Artikel 508/1 tot en met 508/6 van het Gerechtelijk Wetboek worden opgeheven.

Art. 49. De Vlaamse Regering bepaalt voor iedere bepaling van dit decreet de datum van inwerkingtreding.

Martine TAELMAN
Lorin PARYS
Katrien SCHRYVERS
Peter PERSYN
Cindy FRANSSEN
Lies JANS